

Milla Selkänaho

VARHAISKASVATUKSEN PERHEOHJAUKSEN KOKEILU NIVALLASSA

Ammattikasvattajien mietteitä uudesta palvelumuodosta

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutus
Toukokuu 2020**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Toukokuu 2020	Tekijä/tekijät Milla Selkäinaho
Koulutusohjelma Sosiaaliala		
Työn nimi VARHAISKASVATUKSEN PERHEOHJAUKSEN KOKEILU NIVALASSA. Ammattikasvattajien mietteitä uudesta palvelumuodosta.		
Työn ohjaaja Leena Raudaskoski		Sivumäärä 42 + 3
Työelämäohjaaja Sari Suhonen, Heli Palola		
<p>Nivalan varhaiskasvatuspalveluiden tarjoama varhaiskasvatuksen perheohjaus aloitettiin kokeiluna toimintakaudella 2019-2020. Se on ennaltaehkäisevää matalan kynnyksen palvelua, jonka tavoitteena on perheiden hyvinvointi ja toimiva arki. Perheohjaajan työnkuva pitää sisällään esimerkiksi perheiden ohjaus- ja neuvontatyötä sekä varhaiskasvatuksen työntekijöiden tukemista heidän työssään.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa Nivalan kaupungissa työskentelevien varhaiskasvatuksen työntekijöiden mietteitä tästä uudesta palvelumuodosta, eli selvittää heidän käsityksiään, toiveitaan ja kehitysideoitaan aiheeseen liittyen. Tavoitteena oli kehittää varhaiskasvatuksen perheohjaajan ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden välistä yhteistyötä. Opinnäytetyö toteutettiin kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena. Aineiston keruumenetelmänä käytettiin kyselytutkimusta. Kyselyyn vastasi 38 henkilöä. Aineisto analysoitiin kuvailevan tilastoanalyysin ja teemoittelun avulla.</p> <p>Tulokset osoittivat, että varhaiskasvatuksen perheohjaukselle tai muulle vastaavalle toiminnalle on selkeää tarvetta varhaiskasvatuksen työntekijöiden keskuudessa. Tärkeimmät tutkimuksen antamat viestit olivat varhaiskasvatuksen henkilöstön kaipaama tuki omassa työssään, uuden palvelumuodon näkyvyyden lisäämisen tarve sekä kokemukset lapsi- ja perhepalveluiden hankalasta hahmotettavuudesta. Opinnäytetyön tulokset antavat viestin kyseisten palveluiden kehittämistyöhön Nivalan kaupungissa.</p> <p>Opinnäytetyön kirjoittamisen loppupuolella kuitenkin selvisi, että varhaiskasvatuksen perheohjaus ei jatku Nivalassa ainakaan toistaiseksi. Kokeilu päätettiin lopettaa siksi, että peruspalvelukuntayhtymä Kalliolla on uusi vastaava toiminta perheille. Kyseessä on perhe- ja sosiaalipalveluiden palveluohjaus. Toinen syy kokeilun lopettamiselle on se, että Nivalan kaupungissa on tarvetta toiselle varhaiskasvatuksen erityisopettajalle. Tämä kokeilu kustannettiin rahoilla, jotka olivat alun perin tarkoitettu varhaiskasvatuksen erityisopettajan palkkaukseen.</p>		
Asiasanat kvantitatiivinen tutkimus, kyselytutkimus, perhe, perheohjaus, vanhemmuus, varhainen tuki, varhaiskasvatus		

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date May 2020	Author Milla Selkäinaho
Degree programme Social Services		
Name of thesis THE EXPERIMENT OF FAMILY GUIDANCE FOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION IN NIVALA. Professional educators' thoughts on a new form of service.		
Instructor Leena Raudaskoski	Pages 42 + 3	
Supervisor Sari Suhonen, Heli Palola		
<p>The family guidance for early childhood education provided by Nivala early childhood education services was started as an experiment in 2019-2020. It is a preventive low-threshold service. The aim of the service is improve the well-being and fluent everyday life of the families. This work includes, for example, family guidance and counselling and supporting early childhood education's employees in their work.</p> <p>The purpose of this thesis was to survey the perceptions, wishes and development ideas of the employees working in the early childhood education in Nivala about this new service. The aim was to develop cooperation between the family counsellor of early childhood education and the employees of early childhood education. The thesis was carried out as a quantitative research. The material was collected through a survey. Altogether 38 employees responded to the survey. The data was analyzed by using descriptive statistical analysis and thematic analysis.</p> <p>The results of the study show, for example, that there is a need for family guidance or other similar service among early childhood education's employees. The visibility of the new service should be invested in. A large proportion of early childhood education employees thought that child and family services are difficult to perceive, so it would require development. The results of the study carry an important message for developing these services in Nivala.</p> <p>In the spring of 2020, it became clear that family guidance for early childhood education will not continue in Nivala, at least for the time being. The experiment was terminated because of Kallio health and social services federation of municipalities has a new similar service for families. This is service guidance for family and social services. Another reason to finish the experiment is that another special needs teacher is needed in Nivala early childhood education. This experiment was funded with the money that was originally intended for employing another special needs teacher in early childhood education.</p>		
Key words early childhood education, early support, family, family counselling, parenting, quantitative research, questionnaire study		

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 LAPSIPERHEET JA VANHEMMUUS	3
2.1 Perhe.....	3
2.2 Vanhemmuus.....	4
2.3 Lapsiperheiden hyvinvointi ja haasteet.....	4
2.3.1 Lasten ja lapsiperheiden hyvinvointi Nivalassa.....	6
2.4 Varhainen tuki ja muut hyvinvointia edistävät keinot.....	7
2.4.1 Nivalan kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma.....	8
3 LASTEN JA PERHEIDEN PALVELUT	10
3.1 Varhaiskasvatus.....	10
3.1.1 Varhaiskasvatus Nivalassa.....	13
3.1.2 Varhaiskasvatuksen perheohjauksen kokeilu Nivalassa.....	14
3.2 Perhetyö.....	15
3.2.1 Perhetyö Nivalassa.....	16
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	18
4.1 Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmät.....	18
4.2 Tulosten analysointimenetelmät.....	19
4.3 Tutkimuksen kohderyhmä.....	20
4.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	20
4.5 Opinnäytetyön aikataulut.....	21
5 OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUSTULOKSET	23
5.1 Vastaaajien taustatiedot.....	23
5.2 Käsitukset varhaiskasvatuksen perheohjauksesta.....	23
5.3 Paras väylä saada lisätietoa varhaiskasvatuksen perheohjauksesta.....	26
5.4 Varhaiskasvatuksen perheohjaajan tuki varhaiskasvatustyössä.....	27
5.5 Varhaiskasvatuksen henkilöstön ja perheohjaajan väliset yhteistyötavat.....	27
5.6 Kehittämisideat uudelle palvelumuodolle ja vapaa sana.....	28
6 JOHTOPÄÄTÖKSET TUTKIMUSTULOKSISTA JA POHDINTA	30
6.1 Tulosten tarkastelu.....	30
6.2 Palvelun nykytila ja kehittämis ehdotukset.....	33
6.3 Pohdinta.....	35
LÄHTEET	37
LIITTEET	
KUVIOT	
KUVIO 1. Asiakasperheiden ohjaaminen varhaiskasvatuksen perheohjaajan palveluiden piiriin.....	25
KUVIO 2. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan tuen pyytäminen varhaiskasvatustyöhön liittyen.....	25
TAULUKOT	
TAULUKKO 1. Varhaiskasvatuksen henkilöstön käsityksiä uudesta palvelumuodosta.....	24

TAULUKKO 2. Paras väylä saada lisätietoa perheohjauksesta	26
TAULUKKO 3. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan tuki varhaiskasvatustyössä	27
TAULUKKO 4. Varhaiskasvatuksen henkilöstön ja perheohjaan väliset yhteistyötavat	28

KUVAT

KUVA 1. Vastausten teemoittelu.....	29
-------------------------------------	----

1 JOHDANTO

Idean opinnäytetyöni aiheeseen sain Nivalan varhaiskasvatusjohtajalta Sari Suhoselta, kun kysyin häneltä mahdollisesta opinnäytetyön tarpeesta. Hän ehdotti, että olisin jollain tavalla mukana kehittämässä uutta palvelumuotoa Nivalan varhaiskasvatuspalveluihin. Koska perheiden hyvinvointia edistävät palvelut kiinnostavat minua, tartuin ideaan ja yhdessä ryhdyimme rajaamaan aihetta ja miettimään tavoitteita. Varhaiskasvatusjohtajan lisäksi toisena työelämäohjaajanani toimi varhaiskasvatuksen perheohjaaja Heli Palola.

Palvelumuodon kehittäminen varhaiskasvatuksen kenttää palvelevaksi kokonaisuudeksi edellyttää varhaiskasvatuksen työntekijöiden ajatusten kuulemisen, sillä yksi palvelun tarkoituksista on tukea heitä varhaiskasvatustyön haasteissa. Opinnäytetyöni avulla saatiin heidän ajatuksensa esille. Uuden palvelun kehittäjät saavat myös tietoa siitä, onko varhaiskasvatuksen kentällä ylipäättään tarvetta perheohjaajan tuelle. Tutkimusongelmana oli selvittää: 1) Mikä on varhaiskasvatuksen henkilöstön käsitys perheohjauksesta? 2) Mikä on varhaiskasvatuksen työntekijöiden käsitys palvelun tarjoamista mahdollisuuksista oman työnsä tueksi? 3) Mitä varhaiskasvatuksen työntekijät toivovat uudelta palvelulta?

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää ammattikasvattajien käsityksiä uudesta palvelumuodosta sekä kartoittaa heidän toiveitaan ja kehitysideoitaan uuteen palvelumuotoon liittyen. Tavoitteena on luoda tietoa varhaiskasvatuksen perheohjaajan ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välisen yhteistyön kehittämisen tueksi. Uskon, että kyseisten henkilöiden toimiva yhteistyö näkyy heidän työssään sekä lasten ja heidän perheidensä elämässä positiivisella tavalla, mikäli palvelu jäsentyy selkeäksi kokonaisuudeksi ja tarvittava tuki on saatavissa tarpeeksi varhaisessa vaiheessa. Henkilökohtaisena tavoitteenani oli oma ammatillinen kehittyminen varhaiskasvatuksen ja perhetyön saralla.

Vuonna 2015 voimaan tulleen sosiaalihuoltolain tarkoituksena on ollut vahvistaa peruspalveluja ja vähentää sitä kautta korjaavien toimenpiteiden tarvetta (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 13). Kuitenkin vuonna 2019 julkaistun Marinin hallitusohjelman mukaan lastensuojelu on tarpeeseen nähden aliresursoitu, eikä se pysty yksin vastaamaan paljon tukea tarvitsevien lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin. (Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma 2019, 148). Kananojan mukaan keskeinen muutos lastensuojelun tilanteen parantamiseksi on yhteydessä maakunta- ja sote-uudistuksen rakenteisiin. Tavoitteena

on vahva perustaso lasten, nuorten ja perheiden palveluissa, mikä toimii yhtenä varhaisen tuen mahdollistajana. (Kananaja & Ruuskanen 2018, 75.)

Nivalan kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa tavoitellaan samoja asioita. Suunnitelman strateginen tavoite on lapsille, nuorille ja lapsiperheille suunnattujen palveluiden painopisteen siirtäminen ennaltaehkäiseviin ja kevyempiin palveluihin. Myös varhaisen tuen merkitystä hyvinvoinnin edistäjänä ja ongelmien ehkäisijänä korostetaan. Suunnitelman periaatteiden mukaan tuki ja palvelut tuodaan lähelle lapsen normaaleja kasvuympäristöjä, kuten varhaiskasvatukseen. (Nivalan kaupungin opetuslautakunta 2018, 1.)

Fanni Matikka Satakunnan ammattikorkeakoulusta on tehnyt opinnäytetyön samasta aiheesta vuonna 2016. Tutkimuksen ero on kuitenkin siinä, että omalla tutkimuksellani selvitän nimenomaan Nivalan kaupungissa työskentelevien ammattikasvattajien mielteitä aiheesta, sillä palvelua kehitetään juuri kyseisen kaupungin palvelun tarvetta vastaavaksi.

2 LAPSIPERHEET JA VANHEMMUUS

Toisessa luvussa käsittelen perheen ja vanhemmuuden käsitteitä sekä tilastotietoa perheistä Suomessa vuodelta 2018. Kerron lapsiperheiden hyvinvoinnista Suomessa sekä lasten ja heidän perheidensä hyvinvoinnista Nivalassa. Käyn läpi lapsiperheiden hyvinvointia edistäviä tekijöitä ja suuntaviivoja tulevaisuuteen esimerkiksi tämänhetkisen hallitusohjelman perusteella. Lisäksi tarkastelen Nivalan kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman painopisteitä ja muita olennaisia asioita.

2.1 Perhe

Niin arkikielessä kuin tieteessäkin käsitteelle ”perhe” annetaan monenlaisia ominaisuuksia ja määreitä. Kaikki perheet ovat kuitenkin yksilöllisiä ja luovat omanlaisensa perhekuulttuurin. (Rönkkö & Rytönen 2010, 10.) Tilastokeskuksen määritelmän mukaan perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsiensa kanssa sekä avio- ja avopuolisot ja parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia (Tilastokeskus 2019a). Käsite ”lapsiperhe” tarkoittaa Tilastokeskuksen määritelmän mukaan perhettä, jossa on vähintään yksi kotona asuva alle 18-vuotias lapsi (Tilastokeskus 2020). Vuoden 2018 lopussa Suomessa oli 1 469 000 perhettä. Lapsiperheitä oli yhteensä 562 000. (Tilastokeskus 2019b.)

Suomalaiset perheet ovat jo pitkään olleet monimuotoisia. Ydinperheen lisäksi muita perhetyyppejä ovat esimerkiksi yksinhuoltajaperheet, uusperheet, sateenkaariperheet, adoptioperheet, eri kulttuuri- taustoista tulevat perheet, sijaisperheet sekä monikkoperheet. (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos 2019b.) Uusperheiden ja sateenkaariperheiden määrä on kasvanut, ja noin kolmasosa kaikista perheistä on jotain muita kuin ydinperheitä (Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma 2019, 143). Monikulttuurisuuden lisääntyessä maahanmuuttajat tuovat maahan omien kulttuuriensa perhekäsityksiä ja tapoja, joissa voi olla suuria eroja suomalaisen kulttuurin kanssa (Rönkkö & Rytönen 2010, 19).

Perheet saavat alkunsa siteistä ja suhteista, joiden muotoutumiseen vaikuttavat muun muassa valinnat, vapaaehtoisuus, yhteiskunnalliset ja uskonnolliset normit sekä lait. Perheen perusyksikkönä pidetään

usein parisuhdetta, mutta se muuttuu perheeksi varsinaisesti vasta syntyvän lapsen myötä. Perheet ketjuuntuvat ja haarautuvat biologisiksi sukulaisuusverkoiksi ja sukuiksi, ja joissakin kulttuureissa suvut kytkeytyvät klaaneiksi ja heimoiksi. (Rönkkö & Rytönen 2010, 10-11.)

Perheeseen kuuluvien yksilöiden keskinäiset suhteet erottavat perheen muista yhteiskunnallisista ryhmistä, järjestelmistä ja yhteisöistä. Moraalisten, taloudellisten ja yhteiskunnallisten ulottuvuuksien lisäksi perhesuhteita määrittävät biologiset, emotionaaliset ja sosiaaliset suhteet. Ystävyysuhteista perheen erottavat vastuut, velvollisuudet ja lojaalisuuden tunteet. Hoivan ja huolenpidon velvollisuus kuuluu usein perhesuhteisiin. (Rönkkö & Rytönen 2010, 10.)

2.2 Vanhemmuus

Vanhemmuus on prosessi, joka on aina keskeneräinen ja pysyy mukana läpi elämän. Se syntyy lapsen ja vanhemman välisessä vuorovaikutuksessa. Vanhemmuus onkin vanhemman tapa olla emotionaaliossa ja fyysisessä vuorovaikutuksessa lapsensa kanssa, toimia ja ottaa lapsen tarpeiden mukaisia rooleja suhteessa lapseen. Vanhemmuus on sitä, että näkee oman lapsensa, tunnistaa hänen tarpeitaan, viestejään ja tunteitaan sekä vastaa niihin samalla auttaen lasta niiden säätelyssä ja tunnistamisessa. Vanhemmuus on lapsen huomioon ottamista, hänestä huolehtimista ja halua olla lapsen käytettävissä tunneperäisesti. (Rönkkö & Rytönen 2010, 124.)

Vanhemmuuden juuret ovat raskausaikaa ja synnyttämistä kauempana historiassa, sillä vanhemmuus muotoutuu monisukupolisesti ja moni-ilmeisesti. Vanhempana olemisen tavan muotoutumiseen vaikuttavat omat lapsuuden ja nuoruuden kokemukset sekä suvun ja muiden elämässä olevien aikuisten tavat toimia vanhempina. (Rönkkö & Rytönen 2010, 124.)

2.3 Lapsiperheiden hyvinvointi ja haasteet

Suuri osa suomalaisista lapsista voi hyvin ja elää parempaa lapsuutta kuin ehkä mikään aiemmista lapsipolvista. Siitä huolimatta on huomattava, että merkittävä osa lapsista voi huonosti ja että yhä suurempi lapsijoukko kärsii vaikeutuvista ja kasautuvista ongelmista. (Eskola 2014, 3.) Yhteiskunnalliset olosuhteet heijastuvat perheisiin ja sosioekonominen asema vaikuttaa muun muassa lasten ja nuorten

terveyteen, käyttäytymiseen ja syrjäytymiseen, sillä sosiaaliset, aineelliset ja kulttuuriset voimavarat siirtyvät sukupolvelta toiselle (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2019b).

Yhteiskunnallinen eriarvoisuus näkyy yhteiskunnassamme esimerkiksi lapsiperheköyhyytenä. Lapsiperheköyhyys on yleisintä yksinhuoltajaperheissä sekä perheissä, joissa on alle kolmivuotiaita lapsia. (Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma 2019, 143.) Taloudelliset vaikeudet voivat olla vanhempien jaksamista kuormittavana tekijänä lapsiperheen arjessa. Lastensuojelun asiakkuuden taustalla onkin usein vanhempien jaksamattomuutta. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 14 [Heino 2007, Hiitola 2008].) Perheen taloudelliset ongelmat vaikuttavat lasten myöhempään mielenterveyden ja hyvinvoinnin ongelmiin. Ne lisäävät myös kodin ulkopuolelle sijoittamisen riskiä sekä lasten koulunkäynnin ja mielenterveyden ongelmia. (Paananen & Gissler 2014, 209-212.)

Yhteiskunnassamme ei ole edistetty riittävästi työn ja perheen yhteensovittamista ja hoivavastuun tasa-arvoisempaa jakautumista (Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma 2019, 143). Perhepoliittisilla toimilla ja varhaiskasvatuksella on suuri merkitys työn ja perheen yhteensovittamisessa. Monessa lapsiperheessä koetaan väsymystä, kiirettä ja stressiä. Vanhemman kokema stressi taas vaikuttaa negatiivisesti lapsen ja vanhemman suhteeseen sekä lapsen hyvinvointiin. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2020a.)

Käsittelimieni asioiden lisäksi yhteiskuntamme haasteena on palvelujärjestelmän hajanaisuus ja hankala hahmotettavuus. Palvelujärjestelmästä löytyy monialaista osaamista ja tukea sosiaalisiin ongelmiin, mutta sen jatkuvasta kehittämisestä huolimatta se on edelleen kirjava ja hajanainen. Perhepolitiikkaa haastavat myös perheiden uudenlaiset tarpeet ja perheiden muuttuminen monimuotoisemmiksi. Tämänhetkiset toimintatavat ja tuen muodot eivät välttämättä vastaa jokaisen perheen tarpeisiin. (Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma 2019, 143-144.)

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman osana on käynnistetty Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttama Finlapset-tutkimus, joka kohdistuu vauvoihin ja 4-vuotiaisiin lapsiin perheineen. Vuonna 2018 saatujen tulosten perusteella suurin osa 4-vuotiaista lapsista ja heidän vanhemmistaan voi hyvin. Haasteita jaksamisessa kertyi yleisimmin vanhemmille, jotka asuivat lapsen kanssa perheen ainoina aikuisina. Tutkimuksen tuloksista ilmenee, että vanhemmat kertoivat ammattilaisille lähes aina lapseen liittyvästä tuen tarpeesta, mutta itse vanhempaan tai parisuhteeseen liittyvä tuen tarpeesta harvemmin kerrottiin. Vanhemmat, jotka olivat huolissaan omasta jaksamisestaan, psyykkisesti kuormittuneita tai

yksinäisiä, jättivät muita useammin kertomatta tuen tarpeestaan ammattilaisille. Lastenneuvolan terveydenhoitajien mukaan 4-vuotiaiden lasten perheiden yleisimmät lisätuen tarpeiden syyt ovat vanhempien jaksaminen ja lapsen ikätasoinen kehitys. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019a.) Vanhempana toimimiseen liittyvien vaikeuksien on todettu olevan merkittäviä riskitekijöitä lapsen kehityksellisille ongelmille, mielenterveysongelmille, yleiselle pahoinvoinnille, syrjäytymiselle sekä ei-toivotulle käyttäytymiselle (Halme & Perälä 2014, 216 [Solantaus-Simula, Punamäki & Beardslee 2002, 287-295; Leinonen, Solantaus & Punamäki 2003, 227-241]).

2.3.1 Lasten ja lapsiperheiden hyvinvointi Nivalassa

Nivalan kaupungin laaja hyvinvointikertomus on kunnan hyvinvointijohtamisen, strategiatyön, talouden ja toiminnan suunnittelun, arvioinnin sekä raportoinnin työvälineenä toimiva asiakirja (Nivalan kaupunki 2018, 3). Laajassa hyvinvointikertomuksessa käsitellään väestön hyvinvoinnin kehitystä valtuustokaudella 2013-2016. Kuntalaisten hyvinvoinnin arviointi on tehty pääasiassa indikaattoritiedon pohjalta, mutta siinä on hyödynnetty myös esimerkiksi kasvatus- ja koulutuspalvelujen toteuttaman Vanhemmuuden tuki -kyselyn tuloksia. Opinnäytetyön aiheen perusteella eniten esille nousevia vahvuuksia lasten, varhaisnuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnissa olivat yhteisöllisyys ja hyvät vapaa-ajanviettomahdollisuudet, kun taas huolen aiheita olivat lapsiperhearjen ja vanhemmuuden haasteet sekä lisääntyneet lastensuojeluilmoitukset ja sijoitukset kodin ulkopuolelle. (Nivalan kaupunki 2018, 11-16.)

Vuosien 2015-2017 aikana Nivala osallistui ARTTU 2 -tutkimusohjelmaan, jonka toteuttamassa kuntalaiskyselyssä saatiin kuntalaisten arvio kunnallisten palvelujen hoidosta ja saavutettavuudesta. Vertailukuntina toimivat seitsemän saman suuruusluokan kuntaa sekä muut tutkimukseen osallistuneet kunnat. Opinnäytetyön aiheen perusteella kiinnitin eniten huomiota siihen, että vuonna 2017 varhaiskasvatuksen osalta arviot palvelujen saatavuudesta ja saavutettavuudesta olivat Nivalassa paremmat kuin muissa tutkimukseen osallistuneissa kunnissa keskimäärin, vaikkakin yleinen tyytyväisyys kunnan palveluihin oli vertailukunnista alhaisin ja yleinen arvio palvelujen saavutettavuudesta vertailukunnista toiseksi alhaisin. (Nivalan kaupunki 2018, 11.)

Syksyllä 2017 kasvatuksen ja koulutuksen palveluissa toteutettiin Vanhemmuuden tuki -kysely huoltajille. Yhteensä 359 saadun vastauksen perusteella vanhempia kuormittavat eniten arjen hallinta, oma työ ja sen kuormittavuus, rahahuolet sekä kasvatuksen pulmat. Nivalassa asuville perheille haastetta tuo myös se, että useissa perheissä toisen vanhemman työhön kuuluu matkustamista ja yöpymistä muualla

kuin kotona, jolloin vastuu perheen arjesta jää yleensä äidille. Vastaajien mielestä lapsiperheiden palveluista ei tiedoteta tarpeeksi ja palveluiden saanti koetaan vaikeaksi. Palvelujen saajan kohtaamisessa ja kuulluksi tulemisessa, palvelujen oikeassa kohdentamisessa ja riittävyudessa riittää tekemistä. Helpoin tapa saada tukea on hakea sitä neuvolasta, koulusta, vertaistuesta, perheneuvolasta ja varhaiskasvatuksesta. Vastaajat kokevat saavansa normaalia arjen tukea päivähoitossa ja koulussa. (Nivalan kaupunki 2018, 15.)

2.4 Varhainen tuki ja muut hyvinvointia edistävät keinot

Vuonna 2015 voimaan tulleen sosiaalihuoltolain tarkoituksena on ollut vahvistaa peruspalveluja ja näin myös vähentää korjaavien toimenpiteiden tarvetta (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 13). Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan palvelut tai tuki eivät aina tavoita lasta, nuorta ja perhettä ajoissa, vaikka yhteiskunnallisena tavoitteena onkin hyvän elämän tarjoaminen lapsille. Lastensuojelu on tarpeeseen nähden aliresursoitu, eikä se pysty yksin vastaamaan paljon tukea tarvitsevien lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin. (Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma 2019, 148.) Kananon (2018, 75) mukaan keskeinen muutos lastensuojelun tilanteen parantamiseksi on yhteydessä maakunta- ja sote-uudistuksen rakenteisiin. Tavoitteena on vahva perustaso lasten, nuorten ja perheiden palveluissa, mikä toimii yhtenä varhaisen tuen mahdollistajana. Perustason vahvistamiseen kuuluu esimerkiksi matalan kynnyksen yhteyspaikkojen lisääminen, perhekeskusten perustaminen sekä koulun ja varhaiskasvatuksen kanssa tehtävän yhteistyön lisääminen. (Kananon & Ruuskanen 2018, 75.) Kestävistä vaikutuksista ja lastensuojelun asiakasmäärien muutoksista tarvitaan pitkäaikaisempaa tietoa, mutta alustavia merkkejä on jo havaittu (Kananon & Ruuskanen 2019, 74). Lisäksi perhetyön eri muodot tarvitsevat vahvistamista ja selventämistä (Kananon & Ruuskanen 2018, 75).

Perheiden tukemisen ja ongelmien ehkäisyn kannalta keskeisiä ja aikaisempien tutkimusten mukaan vaikuttavia tekijöitä ovatkin juuri varhainen huolten tunnistaminen ja niihin puuttuminen (Halme & Perälä 2014, 216 [Heckman 2011, 31-47]). Tutkimusten mukaan useat arkipäiväiset ja lievätkin huolet voivat jopa olla yhden isomman vaikeuden kohtaamista ongelmallisempia (Halme & Perälä 2014, 216 [Fields & Prinz 1997, 937-976]).

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa luvataan toteuttaa hyvinvointia edistäviä sekä ongelmia ehkäiseviä ja korjaavia toimia lapsiperheiden tukemiseksi. Perheiden ja elämäntilanteiden moninaisuus

sekä huono-osaisuuden riskitekijät ja huono-osaisuuden ylisukupolvisuus otetaan jatkossa paremmin huomioon. (Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma 2019, 145-147.)

Vuosina 2016-2019 lapsi- ja perhepalveluissa oli käynnissä muutosohjelma (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2020b). Muutosohjelmalla tuetaan lainsäädännön toimeenpanoa muun muassa uudistamalla palvelurakenteita vastaamaan maakuntahallintoa ja sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistusta (Hämeen-Anttila 2017). Hallitusohjelman mukaan lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa jatketaan. Muutosohjelmaan kuuluu esimerkiksi vanhemmuuden tukemista muun muassa kasvatus- ja perheneuvolapalveluja parantamalla, parisuhdetyön ja sosiaalihuoltolain mukaisten perheiden ennaltaehkäisevien palveluiden vahvistamista sekä perhekeskustoimintamallin levittämistä. (Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma 2019, 147.) Perhekeskustoimintamallin tarkoituksena on verkostoida lapsi- ja perhepalveluista toimiva ja yhteen sovitettu kokonaisuus (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2020).

Suomessa kehitetään kansallista YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen (1989) perustuvaa lapsistrategiaa, jonka tavoitteena on lapsen oikeuksia kunnioittava yhteiskunta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020). LAPSEN AIKA – kohti kansallista lapsistrategiaa 2040 -julkaisuun on listattu suuntaviivoja strategian jatkovalmisteluille. Sen mukaan ehkäisevään sosiaali- ja terveydenhuoltoon tullaan panostamaan. Julkaisussa painotetaan matalan kynnyksen palveluja, riittävän nopeaa avunsaantia ja sitä, että tukea on saatavilla lapsen omassa elinpiirissä. Erilaisia palveluja kokeillaan, vaikuttavuutta tutkitaan ja näyttöön perustuvia menetelmiä levitetään eteenpäin. (Valtioneuvosto 2019, 43-44.) Hallitusohjelmassa luvataankin vahvistaa varhaiskasvatuksen yhteydessä toimivia lasten ja perheiden matalan kynnyksen tukipalveluja, kuten neuvolatoimintaa ja perheneuvontaa lapsistrategian mukaisesti (Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma 2019, 167).

2.4.1 Nivalan kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Nivalan kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmalla ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia edistävää työtä. Suunnitelma on laadittu kaupungin ja Peruspalvelukuntayhtymä Kallion sekä lasten ja nuorten palveluja tuottavien tahojen välisenä yhteistyönä. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa määrittävät lastensuojelulain (417/2007) pykälä 12 sekä sosiaalihuoltolain (1301/2014) pykälät 9 ja 10. Tämän suunnitelman strateginen tavoite on lapsille, nuorille ja lapsiperheille suunnattujen palveluiden painopisteen siirtäminen ennaltaehkäiseviin ja kevyempiin palveluihin. Varhaisella tuella voidaan edistää hyvinvointia ja ehkäistä ongelmia. Suunnitelman periaatteiden

mukaan tuki ja palvelut tuodaan lähelle lapsen normaaleja kasvuympäristöjä, kuten varhaiskasvatukseen. (Nivalan kaupungin opetuslautakunta 2018, 1-3.)

Nivalan kaupungin laajan hyvinvointikertomuksen mukaan lapsia ja nuoria koskeviin painopistealueisiin kuuluvat esimerkiksi perheiden arjen ja vanhemmuuden tukeminen sekä matalan kynnyksen perhepalveluiden toimivuus myös sosiaali- ja terveys- sekä maakuntauudistuksen yhteydessä. Perheiden arjen tukemisen toimenpiteitä ovat esimerkiksi perheneuvolapalveluiden saatavuuden parantaminen, jotta perheet saisivat nopeampaa apua lasten ja nuorten kasvuun ja kehitykseen liittyvissä kysymyksissä sekä perhe-elämän ja parisuhteen vaikeuksissa. Vanhemmuutta tuetaan esimerkiksi lasten ja perheiden hyvinvointia sekä heidän osallistumistaan ja kuulemistaan tukevien työmenetelmien tehokkaammalla käyttöönotolla, Lapset puheeksi -keskusteluilla ja muilla suunnitelmallisilla neuvonpidoilla, vertaistuen mahdollistamisella erilaisissa haasteissa painivien perheiden avuksi sekä Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmasta käyttöön otettavien toimintamallien valitsemisella. (Nivalan kaupunki 2018, 21-25.)

3 LASTEN JA PERHEIDEN PALVELUT

Tässä luvussa käsittelen lapsille ja perheille tarkoitettuja palveluja. Tarkemmin ottaen käsittelen varhaiskasvatusta, sillä se liittyy opinnäytetyöni aiheeseen vahvasti, sekä perhetyötä, jotta sen eri muodot hahmottuisivat varhaiskasvatuksen perheohjauksen rinnalla.

3.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatus on suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 2 §). Varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista huoltajien kanssa yhteistyötä tehden. Varhaiskasvatus edistää myös lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäisee syrjäytymistä. Lasten osallisuus ja aktiivinen toimijuus yhteiskunnassa vahvistuvat varhaiskasvatuksessa opittujen tietojen ja taitojen kautta. Varhaiskasvatuksella on tärkeä tehtävä vanhempien opiskeluun ja työelämään osallistumisen mahdollistajana ja vanhempien kasvatustyön tukijana. (Opetushallitus 2019, 14.)

Varhaiskasvatus ja siihen sisältyvä esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisen kokonaisuuden ja elinikäisen oppimisen perustan. Varhaiskasvatus on tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen tiellä sekä yksi osa suomalaista koulutusjärjestelmää. Varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen henkilöstön tulee tuntee koulutusjärjestelmä ja sen eri vaiheiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan lasten hyvinvoinnin sekä kehityksen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi. (Opetushallitus 2019, 7, 19-20.)

Kehityksen ja oppimisen tuki kuuluvat laadukkaaseen varhaiskasvatukseen ja se mahdollistetaan kaikille sitä tarvitseville lapsille. Lapsen tuen tarpeen ilmettyä varhaiskasvatuksessa järjestetään tarkoituksenmukaista tukea. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 7 §.) Riittävän aikainen ja oikein kohdennettu tuki voi edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Lapsen ongelmien syntymistä, kasvamista ja monimuotoistumista voidaan samalla ehkäistä. (Opetushallitus 2019, 54.)

Lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen vaihtelee perheiden valinnan, lasten lakisääteisen oikeuden ja varhaiskasvatuksen järjestäjän päätöksen mukaan (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 12 § ja 19 §). Terveystieteiden tutkimuskeskuksen ja hyvinvoinnin laitoksen vuoden 2017 tilastotietojen mukaan Suomessa noin 71 prosenttia 1-6

-vuotiaista lapsista oli joko kunnan järjestämässä tai yksityisessä varhaiskasvatuksessa (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2017). Nykyisen hallituskauden aikana toteutetaan täysipäiväinen kokoaikainen subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus. Tämä tarkoittaa sitä, että entisen pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman mukainen subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen eli lapsen oikeuden osallistua varhaiskasvatukseen rajaaminen 20 tuntiin viikossa kumotaan. (Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatustilain ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta HE 34/2019 vp.)

Varhaiskasvatus toteutetaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden eli varhaiskasvatustilain (540/2018) perusteella laaditun Opetushallituksen valtakunnallisen määräyksen mukaisesti. Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen, sillä siihen kuuluvat valtakunnalliset varhaiskasvatustilain perusteet, paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ja lasten varhaiskasvatustilain. Varhaiskasvatustilain perusteiden tehtävänä on ohjata ja tukea varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää yhdenvertaisen ja laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumista koko Suomessa. Paikallinen varhaiskasvatustilain laaditaan määrittelemään, ohjaamaan ja tukemaan varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti. (Opetushallitus 2019, 7-8.) Suunnitelmallisen ja tavoitteellisen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon toteuttamiseksi laaditaan jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle varhaiskasvatustilain, jonka lähtökohtana tulee olla lapsen etu ja tarpeet (Varhaiskasvatustilain 540/2018 23 § ja 4 § ja HE 40/2018).

Yleisperiaatteita varhaiskasvatustilain perusteille ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus ja lapsen syrjäntäkielto YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen (1989), varhaiskasvatustilain (540/2018 20 §) ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen (2007) mukaisesti. Varhaiskasvatukseen kuuluvaa esiopetusta säätelee perusopetustilain (628/1998) ja perusopetusasetus (852/1998). Esiopetusta ohjaa Esiopetuksen opetustilain perusteet, joka on Opetushallituksen määräys (Opetushallitus 2019, 7-20).

Varhaiskasvatuksen järjestäjät suunnittelevat ja toteuttavat yhteistyötä huoltajien ja eri toimijoiden kanssa. Huoltajien kanssa tehdyn yhteistyön tavoitteena on, että huoltajat ja henkilöstö sitoutuvat yhdessä lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Monialaisella yhteistyöllä varmistetaan varhaiskasvatuksen toteuttaminen toimintayksiköissä lasten tarpeita vastaavaksi. (Opetushallitus 2019, 33-35.)

Kunnalla on velvollisuus järjestää varhaiskasvatusta niin laajasti ja sellaisin toimintamuodoin, kuin kunnassa on tarvetta. Varhaiskasvatusta pyritään järjestämään mahdollisimman lähellä palvelua tarvitsevia ja paikallisia tarpeita vastaavina aukioloaikoina. Kunta tai kuntayhtymä voi järjestää varhaiskasvatuksen itse tai hankkia varhaiskasvatuspalveluja yksityiseltä palvelujen tuottajalta. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 5 §.) Esiopetuksessa olevalle lapselle tulee mahdollistaa varhaiskasvatukseen osallistuminen lain oikeuttamalla tavalla (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 1 § ja 12 §).

Varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona tai avoimena varhaiskasvatustoimintana (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 1 §). Näistä yleisin toimintamuoto on päiväkodeissa toteutettava varhaiskasvatus. Päiväkodeissa toiminta järjestetään ryhmissä, joita muodostettaessa otetaan huomioon henkilöstön määrä suhteutettuna lasten määrään sekä ryhmien enimmäiskokoon liittyvät säännökset. Myös esimerkiksi lasten ikä, sisarussuhteet tai tuen tarve voivat vaikuttaa lapsiryhmän muodostamiseen. (Opetushallitus 2019, 18.) Päiväkodeilla tulee olla johtaja, joka vastaa toiminnasta (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 31 §). Päiväkodeissa voi työskennellä varhaiskasvatuksen opettajia, erityisopettajia, sosionomeja, lastenhoitajia ja muuta varhaiskasvatuksen henkilöstöä (Opetushallitus 2019, 18).

Perhepäivähoito on varhaiskasvatusta, jota järjestetään pienessä ryhmässä perhepäiväkodissa, joka voi olla yksityiskoti tai muu kodinomaisen hoitopaikka (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 1 §). Sitä voidaan järjestää yhden, kahden tai erityistapauksissa kolmen hoitajan toteuttamana varhaiskasvatuksena (Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta 23.8.2018/753, 2 §). Perhepäivähoitajat vastaavat oman ryhmänsä toiminnasta, mutta heillä on mahdollisuus saada tukea tavoitteellisen toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen pedagogisen johtamisen ja toiminnan ohjauksen puolelta (Opetushallitus 2019, 18).

Kolmatta toimintamuotoa, avointa varhaiskasvatusta, järjestetään sen toimintaan soveltuvassa paikassa. Varhaiskasvatuksen järjestäjän päätökset vaikuttavat avoimen varhaiskasvatuksen toteutukseen ja painopisteisiin. Avoimen varhaiskasvatuksen tulee olla suunniteltua ja tavoitteiden mukaista. (Hallituksen esitys eduskunnalle varhaiskasvatuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 40/2018 vp, Yksityiskohtaiset perustelut. 3 §.)

3.1.1 Varhaiskasvatus Nivalassa

Nivalan kaupungin 1-5-vuotiaista lapsista noin 52 % on varhaiskasvatuspalveluiden piirissä. Varhaiskasvatukseen osallistumista on lisätty syksyllä 2017 aloitetulla kerhotoiminnalla ja tammikuussa 2018 aloitetulla varhaiskasvatusryhmällä, joka on tarkoitettu kotona hoidettaville lapsille. (Nivalan kaupungin opetuslautakunta 2018, 19-20.)

Nivalassa on kuusi kunnallista ja kaksi yksityistä päiväkotia. Nivalan päiväkodeissa on ryhmiä alle 3-vuotiaille, 3-5-vuotiaille sekä esiopetusikäisille. Kunnalliset päiväkodit ovat nimeltään Knuutinpuhdon päiväkotia, Peltopuiston päiväkotia, Vilkun päiväkotia, Raitalan päiväkotia, Pirttirannan päiväkotia sekä Nokelan päiväkotia. (Nivalan kaupunki 2020.) Nokelan päiväkotia on muista edellä mainituista päiväkodeista poiketen vuoropäiväkotia, jossa lapsi voi tarvittaessa olla hoidossa myös iltaisin, öisin ja viikonloppuisin (Nivalan kaupunki 2019c). Pilke Tuulenpesä ja Pilke Tuulentupa ovat yksityisiä päiväkoteja, joissa painopisteenä on luonto. Perheet voivat käyttää palveluseteliä päivähoitopaikan ostamiseen yksityiseltä palveluntuottajalta. Palveluseteliä tulee erikseen hakea kaupungilta. (Nivalan kaupunki 2019g.)

Päiväkodeissa tapahtuvan varhaiskasvatuksen lisäksi Nivalassa työskentelee kunnallisia perhepäivähoitajia. Kunnallisen perhepäivähoitajan lapsiryhmään voi kuulua korkeintaan neljä kokopäivähoidossa olevaa eri-ikäistä lasta ja yksi osapäivähoidossa oleva esiopetusikäinen, mukaan laskettuna perhepäivähoitajan omat alle kouluikäiset lapset. Perhepäivähoitajat toimivat tiimeissä, mikä mahdollistaa yhteisen toiminnan suunnittelun ja kehittämisen sekä vertaisryhmätoiminnan eri-ikäisille lapsille. (Nivalan kaupunki 2019b.)

Nivalassa järjestetään myös avointa varhaiskasvatusta. Raitalan päiväkodissa toteutetaan varhaiskasvatuksen iltapäivien kerhotoimintaa, jonka pääosassa ovat leikki ja yhdessäolo. Aiemmin mainitsemani PerhePesä-toiminta järjestää muun muassa taaperokerhoa. (Nivalan kaupunki 2019a.) Nivalan seurakunta järjestää esimerkiksi päivä- ja perhekerhotoimintaa lapsille sekä heidän hoitajilleen ja huoltajilleen (Nivalan seurakunta 2019). Jokilaakson musiikkiopisto sekä Jokilatvan opisto järjestävät lapsille musiikkileikkikoulua. Jokilatvan opistolla on tarjolla myös muuta toimintaa lapsille. (Nivalan kaupunki 2019a.)

Nivalassa toimii varhaiskasvatusjohtaja, joka muun muassa palvelee ja neuvoo varhaiskasvatukseen liittyvissä asioissa (Nivalan kaupunki 2019f). Jokaisessa päiväkodissa työskentelee päiväkodin johtaja. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja toimii henkilöstön ja vanhempien tukena lapsen varhaisen tuen

tarpeen tunnistamisessa sekä tukitoimien toteuttamisessa (Nivalan kaupunki 2019e). Perhepäivähoidosta vastaa perhepäivähoidon ohjaaja (Nivalan kaupunki 2019d). Nivalassa toimii varhaiskasvatuksesta, neuvolasta, perhetyöstä ja lastensuojelusta koostuva varhaiskasvatuksen yhteistyöryhmä, joka edistää perheiden palveluja tarjoavien yhteistyötä. Tämä moniammatillinen työryhmä on kehittänyt verkostomaisesti toimivan perhepalvelukeskuksen toimintamallia. Verkostomaisella toiminnalla tavoitellaan lasten ja perheiden palveluiden ehjää palvelukokonaisuutta sekä varhaisen tuen, yhteisöllisyyden ja lapsiperheiden osallisuuden painottumista. (Nivalan kaupungin opetuslautakunta 2018, 19-20.)

3.1.2 Varhaiskasvatuksen perheohjauksen kokeilu Nivalassa

Varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuva alkoi muodostua, kun varhaiskasvatuksen erityisopettajalle saatiin työpari. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja varhaiskasvatuksen perheohjaajan välinen työnjako suunniteltiin siten, että varhaiskasvatuksen erityisopettajan asiakaskuntaan kuuluvat lapset, joilla on joitain haasteita tai poikkeavuuksia oppimisessa tai kehityksessä. Perheohjaajan asiakaskuntaan kuuluvat ne perheet, joilla on haasteita lasten kasvatukseen, elämäntilanteeseen, voimavarojen vähyyteen, vanhemmuuteen tai parisuhteeseen liittyvissä asioissa. Lisäksi perheohjaajan vastuualueeseen kuuluvat erilaisissa muutostilanteissa olevat perheet, joissa esimerkiksi toinen tai molemmat vanhemmista ovat muuttaneet Suomeen toisesta kulttuurista. Työnkuvaan sopivaksi nimikkeeksi valikoitui lopulta varhaiskasvatuksen perheohjaaja. Aloitettiin varhaiskasvatuksen perheohjauksen kokeilu toimintakaudella 2019-2020. (Palola 2019a.)

Varhaiserityisopettajan töiden jakamisen lisäksi kokeilulla on muitakin tarkoituksia. Yksi kokeilun tarkoituksista on tarjota perheille varhaista tukea, jotta pienistä pulmista ei kasvaisi suuria ongelmia. Kokeilun avulla haluttiin vahvistaa varhaiskasvatuksen ja yhteistyöverkoston toimintaa, tukea varhaiskasvatuksen työntekijöiden työtä sekä kartoittaa, osaavatko perheet hyödyntää tämänkaltaista palvelua. (Palola 2019a.)

Varhaiskasvatuksen perheohjaus on valtakunnallisesti jo käytössä oleva toimintamuoto. Nivalan kaupungin varhaiskasvatuksen perheohjaus on ennaltaehkäisevää matalan kynnyksen palvelua varhaiskasvatusikäisille lapsille ja heidän perheilleen. Perheohjaajan työnkuvaan kuuluu esimerkiksi perheiden ohjaus- ja neuvontatyötä, moniammatillista verkostoyhteistyötä sekä varhaiskasvatuksen työntekijöiden tukemista heidän työssään. (Palola 2019b.) Perheohjaajan tapaamiset järjestetään pääsääntöisesti päiväkodin tai päivähoitotoimiston tiloissa. Perheohjaaja voi myös vieraila ryhmissä ja olla tarvittaessa

mukana lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa. Tarvittaessa perheohjaaja ohjaa perheen muiden palveluiden piiriin. Palvelu on perheille vapaaehtoista ja maksutonta. (Palola 2019b.) Varhaiskasvatuksen perheohjaus eroaa Nivalassa tarjottavista perhetyön palveluista niin, että sitä tarjotaan lapsen lähiympäristössä matalalla kynnyksellä, mikä tukee kansallisen YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen (1989) perustuvan lapsistrategian tavoitteita.

3.2 Perhetyö

Perhetyö on käsitteenä hyvin monisäikeinen ja monimerkityksellinen. Perhetyön ammattilaiset voivat edustaa erilaisia ammattinimikkeitä ja -ryhmiä sekä työskennellä erilaisissa ympäristöissä. Perhetyötä voidaan kuvata esimerkiksi toimintaympäristönsä, kohderyhmänsä tai sille asetettujen lähtökohtiensa mukaan. (Rönkkö & Rytönen 2010, 27.) Perheiden elämästä lähtevät tarpeet ovat perhetyön peruslähtökohta. Tarpeet voivat liittyä esimerkiksi vanhemmuuden tukemiseen, lasten kehitys- ja kasvatuskysymyksiin, elinolojen järjestämiseen tai perheen toimintakyvyn ja hyvinvoinnin lisäämiseen. Perhetyön tulee olla suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa. Perhetyössä ei käytetä mitään tiettyä työmallia, jossa olisi menetelmä kaikkiin tilanteisiin ja tarpeisiin, vaan toimitaan tilanne- ja tavoitekohtaisesti. (Rönkkö & Rytönen 2010, 27-42.)

Perhetyö voi olla ehkäisevää eli varhaisen puuttumisen työmuotojen tarjoamaa tukea, kriisivaiheeseen tarkoitettua tukea tai korjaavaa perhetyötä. Ehkäisevän perhetyön tarkoituksena on lisätä ja ylläpitää ihmisten hyvinvointia sekä pienentää riskiä perhetilanteiden vaikeutumiseen. Sen toimintamuotoja voivat olla esimerkiksi vertaisryhmätoiminta, äiti-lapsikahvilat ja harrastusryhmät. Perhetyötä voidaan tarjota kriisin kohdanneelle perheelle, jolloin perhettä autetaan sovittamaan arkeaan muuttuneeseen tilanteeseen tai pääsemään takaisin heille normaaliin elämään. Kriisityön tavoitteena on palauttaa perheen omaehtoinen elämän hallinta. Vaikeissa elämäntilanteissa oleville lapsiperheille tarkoitettu korjaava perhetyö voi olla muun muassa perheen tukitoimien tarpeen selvittämistä ja tilanteen pahanemisen pysäyttämistä. (Rönkkö & Rytönen 2010, 29-34.)

3.2.1 Perhetyö Nivalassa

Nivalassa järjestettävä perhetyö kuuluu peruspalvelukuntayhtymä Kallion perhe- ja sosiaalipalveluihin. Perheille tarjotaan muun muassa sosiaalihuoltolain mukaista perhetyötä, lastensuojelun tehostettua perhetyötä, perheneuvontaa sekä kotipalvelua. Kaikissa palveluissa painopisteenä on ennaltaehkäisevä työ. (Peruspalvelukuntayhtymä Kallio 2020b.)

Sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö vastaa aiemmin mainitsemaani ehkäisevää perhetyötä. Sen asiakkaalle maksuttomat palvelut tuodaan pääasiallisesti perheiden koteihin (Peruspalvelukuntayhtymä Kallio 2020d). Sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö liittyy vanhemmuuden tukemiseen, kodin arjen ja arkirutiinien hallintaan, lasten hoidon ja kasvatuksen ohjaamiseen, perheen toimintakyvyn vahvistamiseen uusissa tilanteissa, perheen vuorovaikutustaitojen tukemiseen ja sosiaalisten verkostojen laajentamiseen tai syrjäytymisen ehkäisyyn. Sosiaalihuoltolaki (1301/2014 19 §) määrittää myös lapsiperheiden kotipalvelua. (Nivalan kaupungin opetuslautakunta 2018, 13-14.) Sitä voidaan antaa perheille, jotka tarvitsevat apua akuuteissa ja ennalta arvaamattomissa tilanteissa. Palvelu on maksullista, mutta sen järjestämiseen voi hakea palveluseteliä. (Peruspalvelukuntayhtymä Kallio 2020d.) Lisäksi Nivalassa järjestetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaista tukiperhetoimintaa niille asiakkaille, jotka eivät ole lastensuojelun asiakkaita. Tukiperheet saadaan Pelastakaa Lapset ry:n kautta tai asiakkaiden tarpeiden mukaan perheiden omasta verkostosta. Tätä asiakkaalle maksutonta tukiperhetoimintaa koordinoivat sosiaaliohjaajat. (Nivalan kaupungin opetuslautakunta 2018, 15.)

Lastensuojelun tehostetulla perhetyöllä tarkoitetaan suunnitelmallista, pitkäjänteistä ja tavoitteellista avohuollon tukitoimintaa, jonka tarkoituksena on auttaa perhettä jaksamaan erilaisissa muutos- ja kriisitilanteissa sekä ottaa perheen omat voimavarat käyttöön arjessa selviytymisen ja hyvinvoinnin turvaamiseksi. Aloitteen kyseisen palvelun käynnistämiseksi tekee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. (Peruspalvelukuntayhtymä Kallio 2020e.)

Peruspalvelukuntayhtymä Kallio järjestää perheneuvontaa lasten kasvuun ja kehitykseen liittyvissä kysymyksissä sekä perhe-elämän ja parisuhteen vaikeuksissa (Peruspalvelukuntayhtymä Kallio 2020c). Työmuotoina voidaan käyttää neuvontaa ja ohjausta, lapsen kehitykseen ja tunne-elämään liittyviä tutkimuksia, lapsen yksilöpsykoterapiaa tai tukikäyntejä, pari- ja perhesuhteisiin liittyvien ristiriitojen selvittelyä ja hoitoa sekä perheasiain sovittelua (Nivalan kaupungin opetuslautakunta 2018, 14).

Nivalan seurakunnan toimintaan kuuluu monipuolinen kasvatuksellinen, sosiaalinen ja syrjäytymistä ennaltaehkäisevä yhteistyö kaupungin, järjestöjen ja yksityisen sektorin kanssa. Pääpaino on kristillisessä kasvatustyössä, jota toteutetaan erilaisten toimintamuotojen kautta ja yksilökohtaisina. (Nivalan kaupungin opetuslautakunta 2018, 27.) Seurakunnat tekevät yhteistyötä Kalajoen rovastikunnassa esimerkiksi perheneuvonnassa (Nivalan kaupungin opetuslautakunta 2018, 27). Perheille suunnattua toimintaa järjestävät myös Mannerheimin Lastensuojeluliiton Nivalan paikallisyhdistys ja Pohjois-Pohjanmaan piiri. Nivalan paikallisyhdistys toimii aktiivisesti perheiden avoimen ja maksuttoman toiminnan järjestäjänä. Lapsille ja perheille tarkoitettuja tukimuotoja ovat muun muassa perhekahvila, lastenhoitoapu, lapsiperheiden liikuntakerho, kirjastossa ja päiväkodeissa kiertävät satutunnit (Nivalan kaupungin opetuslautakunta 2018, 27-28), lapsiparkki, vanhempien keskusteluryhmä sekä taaperokerho (Nivalan kaupunki 2019a). Mannerheimin lastensuojeluliitto järjestää perhekummi- ja kaveritoimintaa. Perhekummitoiminta antaa voimia arkeen sekä vahvistaa lapsiperheen hyvinvointia ja vanhemmuutta. Se on suunnattu neuvolaikäisten lasten perheille. Kaveritoiminnalla tavoitellaan lapsen tai nuoren ja hänen perheensä elämänhallinnan parantamista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Se taas on suunnattu 4-17-vuotiaalle lapselle tai nuorelle. (Nivalan kaupungin opetuslautakunta 2018, 27-28.) Mannerheimin lastensuojeluliiton koordinoima Perhepesä tarjoaa osan edellä mainituista tukimuodoista, kohtaamispaikan sekä matalan kynnyksen neuvolan, perhetyön ja varhaiskasvatuksen toimijoiden kanssa tehtävään asiointiin. Kohtaamispaikka -toiminta onkin yhtenä LAPE- hankkeen tavoitteena. (Nivalan kaupungin opetuslautakunta 2018, 19-20.) Perhepesän toiminta on Mannerheimin lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piirin ja Nivalan kaupungin varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä, sillä sen rahoittajana toimii Nivalan kaupungin varhaiskasvatus (Suhonen 2020). Myös Pelastakaa lapset-yhdistys tukee lapsia ja perheitä avustamalla lasten harrastustoimintaa sekä järjestämällä retkiä ja toimintapäiviä (Nivalan kaupungin opetuslautakunta 2018, 28).

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa käyn läpi tähän tutkimukseen valitsemani tutkimus-, aineistonkeruu- ja tulosten analysointimenetelmät. Perustelen kyseisiä valintojani ja kerron, miten olen niitä käytännössä toteuttanut. Tarkastelen tutkimustani etiikan ja luotettavuuden näkökulmista. Esittelen myös tutkimuksen kohderyhmän tarkemmin. Luvun lopussa käyn tiivistetysti läpi opinnäytetyöni aikataulua.

4.1 Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmät

Opinnäytetyön tutkimusosuus toteutettiin kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa selvitetään tiettyyn ilmiöön liittyvien asioiden esiintymistiheyttä tai lasketaan määriä (Kananen 2011, 18-19). Se siis antaa esimerkiksi tiedon siitä, mitä vaihtoehtoa suurin osa vastaajista kannattaa, mikä hyödyttää omassa tutkimuksessani perheohjauksen kehittämistyötä. Kvantitatiivinen tutkimus oli omaan tutkimukseeni sopiva tutkimusmenetelmä myös sen takia, että halusin saada mahdollisimman kattavan kuvan varhaiskasvatuksen työntekijöiden ajatuksista koskien varhaiskasvatuksen perheohjausta. Sen takia aineistoa tuli saada mahdollisimman monelta kohderyhmään kuuluvalta henkilöltä.

Aineistonkeruumenetelmänä käytin kyselytutkimusta. Kyselylomaketta on hyvä käyttää silloin, kun kysely on suunnattu hajallaan olevalle ihmisjoukolla (Vilka 2005, 74). Kysely kerää hajallaan olevan joukon vastaukset nopeasti yhteen. Tarvitsimme suhteellisen nopean aineistonkeruun, jotta palvelumuotoa pystyttiin alkaa kehittämään mahdollisimman pian palveluntarvetta vastaavaksi. Kysely tehtiin sähköisesti Webropol-ohjelmalla. (LIITE 1.) Lähetin saatekirjeen ja kyselyn linkin sisältävän sähköpostin päiväkotien johtajille sekä perhepäivähoidon ohjaajalle. (LIITE 2.) He taas lähettivät sen eteenpäin varhaiskasvatuksen työntekijöille. Saatekirjeellä lähestytään vastaajaa ja pyritään vastaamisen motivointiin. Saatekirjeessä korostetaan myös tutkimuksen tärkeyttä ja luottamuksellisuutta. (Kananen 2011, 46.)

Sähköisen kyselyn avulla selvitin käsityksiä varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvasta ja yhteistyöstä varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa, toiveita palvelumuotoa kohtaan, kehittämisideoita sekä mahdollista lisätiedon tarvetta. Kysely sisälsi sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Valmiit vaihtoehdot olivat tähän kyselyyn sopivia, sillä kasvattajat eivät välttämättä tienneet kaikkia palvelun mahdollistamia vaihtoehtoja. Kyselyyn vastatessaan ja kyseistä aihetta pohtiessaan kasvattajat mahdollisesti sisäistivät uuden palvelumuodon tarjoamat mahdollisuudet. Avoimet kysymykset antoivat

mahdollisuuden täsmentää vastauksia omilla ideoilla ja näkemyksillä. Avoimia kysymyksiä tuleekin käyttää silloin, kun kysymysten kohteena oleva aihepiiri ei ole vielä kunnolla jäsentynyt (Järvinen & Järvinen 2011, 148). Mitta-asteikkona käytin järjestysasteikkoa, avoimia vastauslaatikoita sekä monivalinta- ja valintamahdollisuutta. Aineistoa mitattiin siis sanallisesti esimerkiksi Likertin asteikon tapaan, jonka ääripäissä ovat vastakkaisuudet ”täysin eri mieltä” ja ”täysin samaa mieltä”.

Joskus tutkimusta varten ei ole valmiiksi testattua mittaria. Silloin tutkijan tulee määrittää keskeiset teoreettiset käsitteet, minkä jälkeen ne operationalisoidaan. (Valli 2018, 92–93.) Operationalisoinnilla tarkoitetaan teoreettisten käsitteiden muuttamista mitattavaan muotoon. Tutkijan täytyy miettiä, kuinka kerätä havaintoja teoreettisista käsitteistä ja kääntää teoreettiset käsitteet sellaiselle kielelle, jota tutkittavatkin ymmärtävät. (KvaliMOTV 2020a.) Operationalisoinnin suoritin valitsemalla aiheen perusteella tärkeimmät käsitteet ja pilkkomalla ne alakäsitteiksi. Yläkäsitteeksi valitsin peruspalvelujen vahvistamisen sosiaalihuoltolain mukaisesti, jonka alakäsitteeksi valitsin ennaltaehkäisevät palvelut lapsiperheille. Sen alakäsitteeksi valitsin varhaiskasvatuksen perheohjauksen. Alakäsitteitä sille ovat varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuva, varhaiskasvatuksen perheohjaajan ja henkilöstön välinen yhteistyö, varhaiskasvatuksen perheohjaajan tarjoama tuki varhaiskasvatuksen henkilöstölle sekä palvelun kehittämistyö. (LIITE 1.)

Taustakysymykset eli vastaajan taustatiedot ovat tutkimuksen selittäviä muuttujia. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkittavaa ominaisuutta tarkastellaan niiden suhteen (Aaltola & Valli 2010, 128). Taustakysymysten avulla pystyin tarkastelemaan, löytyikö tuloksista merkittäviä havaintoja tai eroavaisuuksia esimerkiksi työskentelypaikasta tai työnimikkeestä riippuen.

4.2 Tulosten analysointimenetelmät

Analysoin aineistoni eräällä määrällisellä analyysimenetelmällä: kuvailevan tilastoanalyysin menetelmällä. Valitsin tämän analyysimenetelmän, sillä tarkoitukseni oli saada tuloksista tiivistetty yleiskuva. Kyseinen menetelmä pyrkii kuvailemaan ja tiivistämään jonkin määrällisen muuttujan jakaumaa tai useamman määrällisen muuttujan yhteisvaihtelua. Sillä ei kuitenkaan pyritä tekemään yleistyksiä mihinkään laajempaan perusjoukkoon. (KvantiMOTV 2004.) Itse analysoin saamaani aineistoa tutkimalla muun muassa vastausten prosenttilukuja.

Avoimiin kysymyksiin saatujen vastausten analysointiin käytin teemoittelua. Ryhdyin teemoittelemaan aineistosta nousseita asioita jakamalla vastauksia pääotsikoiden alle. (LIITE 4.) Teemoittelun ideana on etsiä aineistosta vastauksia yhdistäviä tekijöitä (KvaliMOTV 2020b), mikä oli kyselyyn tulleiden melko erilaisten vastausten analysointiin toimiva ratkaisu.

4.3 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimuksen kohderyhmään kuuluivat vakituiset tai pidempiaikaista sijaisuutta tekevät Nivalan kaupungin päiväkodeissa ja Pilke-päiväkodeissa työskentelevät varhaiskasvatuksenopettajat, lastenhoitajat ja perhepäivähoitajat. Päiväkotien johtajat ja perhepäivähoidon ohjaaja lähettivät linkin kyselyyn kyseisille työntekijöille. Linkki lähetettiin yhteensä 81 kasvattajalle. Avustajat ja muut mahdolliset varhaiskasvatuksen työntekijät jätettiin pois kyselystä siksi, ettei heidän ole välttämätöntä esimerkiksi ohjata perheitä kyseiseen palveluun.

Perusjoukon ollessa pieni kannattaa tehdä kokonaistutkimus eli kerätä tiedot kaikista perusjoukon jäsenistä (KvantiMOTV 2003). Tein tutkimukseni kokonaistutkimuksena, koska perusjoukko oli pieni ja jokainen havaintoyksikkö oli mahdollista tavoittaa. Havaintoyksiköllä tarkoitetaan mittauksen kohteita (KvantiMOTV 2003).

4.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusta suunnitellessani otin huomioon erilaisia eettisiä näkökulmia. Jokainen kyselyyn vastannut henkilö osallistui tutkimukseen vapaaehtoisesti. Kyselyn vastaajille kerrottiin tutkimuksesta oleelliset tiedot, jotta he ymmärtäisivät täysin, mihin osallistuvat. Kyselyyn vastattiin anonyymisti, mutta siihen täytettiin taustatiedot. Opinnäytetyössä kenenkään vastaajan taustatietoja ei tuoda erikseen esille. Anonymiteetin suojelemiseksi suorissa sitaateissa ei mainita mitään vastaajan taustatiedoista. Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen tulokset hävitetään asianomaisella tavalla ja opinnäytetyöprosessin aikanakin niitä käytetään pelkästään tätä tutkimusta varten.

Työn luotettavuuden arviointi on hyvin tarpeellista kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Reliabiliteetilla tarkoitetaan sitä, että jos tutkimus toistettaisiin, saataisiin samat tulokset. Validiteetti taas varmistetaan oikean tutkimusmenetelmän käytöllä. Tärkeää on arvioida myös sitä, että tutkimuksessa mitataan juuri

oikeita ja olennaisia asioita. (Kananen 2011, 118–121.) Sähköisen kyselyn avulla on helppoa seurata, ketkä ovat vastanneet kyselyyn ja ketkä eivät. Sen ansiosta on myös mutkatonta muistuttaa viestillä tai uusintakyselyllä vastaamatta jättäneitä. Tämä kaikki johtaa siihen, että vastausprosentti ja samalla tutkimuksen luotettavuus ovat korkeampia. (Aaltola & Valli 2010, 109.) Luotettavuutta lisää myös se, että sähköisessä kyselyssä vastaukset otetaan analysoitavaksi täysin ”koskemattomina” ja vastaajan kirjoittamina, mikä vähentää virheiden todennäköisyyttä. Myös se, että kysymykset on aseteltu jokaiselle vastaajalle tismalleen samalla tavalla, eivätkä esimerkiksi haastattelussa mahdolliset väärät sanavalinnat tai muu puhe vaikuta vastaajan kirjoittamiin vastauksiin, lisää luotettavuutta. Luotettavuutta vähentävä tekijä kyselytutkimuksessa ja sen itsenäisessä täyttämässä on se, että mahdollisissa kysymyksen ymmärtämisen haasteissa tai muissa vastaavissa tilanteissa kyselyn tekijä ei yleensä ole neuvomassa vastaajaa paikan päällä. Lisäsin saatekirjeeseen omat yhteystietoni, jotta kyselyn vastaajilla oli mahdollisuus ottaa minuun yhteyttä ja kysyä neuvoa. Kyselylomakkeeseen saadut vastaukset voivat olla niukkasanaaisia eikä kyselyn tekijä voi esittää tarkentavia kysymyksiä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73-74), mikä vähentää luotettavuutta. Usein kyselylomaketutkimuksiin liittyy myös vastaamattomuutta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 190).

Suunnittelin ja toteutin opinnäytetyön jokaisen osan huolellisesti virheiden välttämiseksi. Panostin esimerkiksi kyselyn kysymyksiin ja rakenteeseen. Sijoitin vastaajien taustatietojen tiedustelun kyselyn loppuun, sillä kyselyn lopussa vastaajan motivaatio on jo saattanut hiipua. Helppoihin taustakysymyksiin on helpompaa vastata kuin pohdintaa vaativiin kysymyksiin (Aaltola & Valli 2010, 105). Pidin huolen myös siitä, ettei kysely olisi liian pitkä, mikä voisi vaikuttaa vastaajan motivaatioon kyselyyn vastaamista kohtaan. Nivalan kaupungin varhaiskasvatusjohtaja, varhaiskasvatuksen perheohjaaja sekä perhepäivähoidon ohjaaja testasivat kyselyn ennen sen lähettämistä tutkimuksen kohderyhmälle, jotta voitiin varmistua sen toimivuudesta ja ymmärrettävyydestä.

4.5 Opinnäytetyön aikataulut

Syksyllä 2019 pohdin opinnäytetyöni aihetta toivoen löytäväni tarpeellisen ja varhaiskasvatuksen kenttää hyödyttävän aiheen. Koska syvennyn opinnoissani varhaiskasvatukseen, myös opinnäytetyöni tuli liittyä siihen. Syyskuussa 2019 kysyin opinnäytetyön tarpeellisuudesta Nivalan kaupungin varhaiskasvatuksen johtajalta. Hänen ehdottamansa aihe, varhaiskasvatuksen perheohjaus, herätti mielenkiintoni ja yhteisten pohdintojen jälkeen päädyimme tähän aiheeseen. Lokakuussa 2019 rajasimme aihetta ja sain aiheelle hyväksynnän ohjaavalta opettajaltani. Tutkimussuunnitelmani hyväksyttiin tammikuussa 2020.

Hain tutkimuslupia Nivalan kaupungin sivistysjohtajalta sekä Pilke-päiväkotien johtajilta joulukuussa 2019. Pidimme ohjaavan opettajani sekä työelämäohjaajieni kanssa aloituspalaverin tammikuussa 2020. Sähköinen kysely oli auki tammikuusta helmikuuhun. Esittelin tutkimussuunnitelmani opinnäytetyöseminaarissa helmikuussa 2020. Annoin väliraportin ohjaavalle opettajalle maaliskuussa 2020. Raportoin tuloksista työelämäohjaajilleni kyselyn päätyttyä, jotta he pääsivät hyödyntämään tuloksia käytännössä mahdollisimman nopeasti. Lähetin opinnäytetyöni tarkistettavaksi ja hyväksyttäväksi toukokuussa 2020.

5 OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa tarkastelen tutkimukseni tuloksia kyselyn aihepiirien mukaisessa järjestyksessä. Esittelen tuloksia sanallisesti sekä kuvioita ja taulukoita käyttäen. Käyn läpi avointen kysymysten vastaukset ja teemoittelun avulla luomani teemat kuvan muodossa.

5.1 Vastaajien taustatiedot

Linkki kyselyyn lähetettiin 81 kasvattajalle, ja siihen vastasi 38 vastaajaa. Vastausprosentti on siis 46,9 %. Vastaajista 28,95 % oli varhaiskasvatuksen opettajia, 31,58 % lastenhoitajia ja 39,47 % perhepäivähoitajia. Heistä 47,37 % työskenteli kunnallisessa päiväkodissa, 13,16 % yksityisessä päiväkodissa ja 39,47 % kunnallisessa perhepäivähoidossa. Heistä suurin osa, 81,58 %, oli työskennellyt varhaiskasvatuksessa 1-19 vuotta, 15,79 % yli 20 vuotta ja 2,63 % alle yhden vuoden.

5.2 Käsitukset varhaiskasvatuksen perheohjauksesta

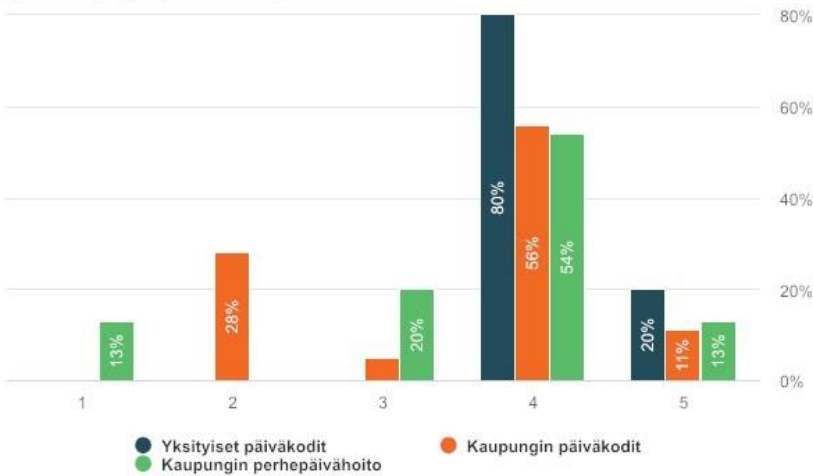
Käsityksiä varhaiskasvatuksen perheohjaukseen liittyvistä asioista selvitin väittämillä, joissa vastausvaihtoehdot olivat 1=erittäin huonosti, 1=melko huonosti, 2=en osaa sanoa, 4=melko hyvin ja 5=erittäin hyvin. Kyselyn ensimmäinen väittämä oli ”Tiedän, mitä varhaiskasvatuksen perheohjaus tarkoittaa”. Suurin osa, 73,68 % vastaajista, vastasi tietävänsä hyvin. Kuitenkin 26,32 % vastaajaa tiesi *huonosti*, *melko huonosti* tai vastasi *en osaa sanoa*. (TAULUKKO 1.)

TAULUKKO 1. Varhaiskasvatuksen henkilöstön käsityksiä uudesta palvelumuodosta

	1	2	3	4	5	Yhteensä
Tiedän, mitä varhaiskasvatuksen perheohjaus tarkoittaa.	1	4	5	25	3	38
	2,63%	10,53%	13,16%	65,79%	7,89%	
Tiedän, millaisissa tilanteissa voin ohjata asiakasperheen varhaiskasvatuksen perheohjaajan palveluiden piiriin.	2	5	4	22	5	38
	5,26%	13,16%	10,53%	57,89%	13,16%	
Tiedän, millaisissa tilanteissa voin pyytää ammatillista tukea varhaiskasvatuksen perheohjaajalta omaan työhöni liittyen.	3	8	9	15	3	38
	7,9%	21,05%	23,68%	39,47%	7,9%	
Kykenen erottamaan, onko asiakasperheellä tarvetta varhaiskasvatuksen perheohjaukselle, Peruspalvelukuntayhtymä Kallion järjestämälle perhetyölle (sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö, lastensuojelun tehostettu perhetyö, perheneuvonta) vai esimerkiksi seurakunnan tai yksityisen sektorin palveluille.	1	6	9	17	5	38
	2,63%	15,79%	23,68%	44,74%	13,16%	
Tiedän, miten varhaiskasvatuksen perheohjaajaan voi olla yhteydessä.	4	2	5	16	11	38
	10,53%	5,26%	13,16%	42,1%	28,95%	
Tiedän, milloin varhaiskasvatuksen perheohjaajaan voi olla yhteydessä.	3	3	8	20	4	38
	7,9%	7,89%	21,05%	52,63%	10,53%	

Vastaajista 71,05 % vastaajista tiesi hyvin, millaisissa tilanteissa he voivat ohjata asiakasperheen varhaiskasvatuksen perheohjaajan palveluiden piiriin. Kuitenkin 28,95 % vastaajista tiesi *huonosti, melko huonosti* tai vastasi *en osaa sanoa*. Yksityisissä päiväkodeissa tiedetään asiasta keskimääräisesti enemmän kuin kaupungin päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa, sillä 100 % yksityisten päiväkotien työntekijöistä koki tietävänsä kyseisestä asiasta hyvin. (KUVIO 1).

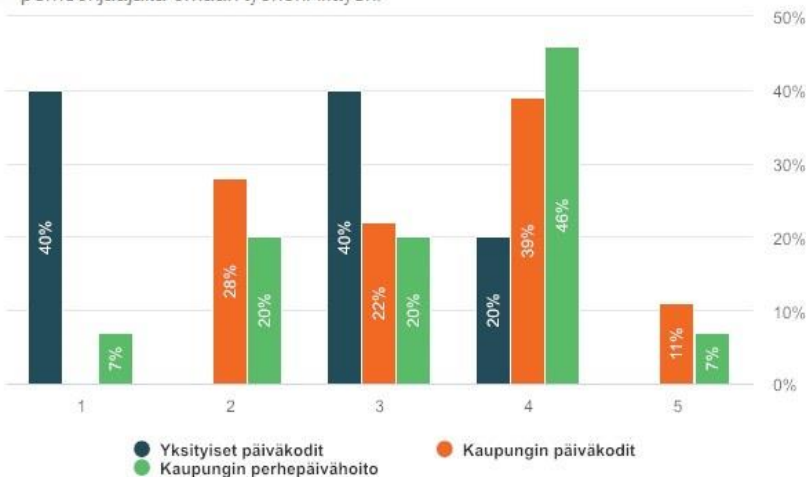
Tiedän, millaisissa tilanteissa voin ohjata asiakasperheen varhaiskasvatuksen perheohjaajan palveluiden piiriin.

KUVIO 1. Asiakasperheen ohjaaminen varhaiskasvatuksen perheohjaajan palveluiden piiriin

Vain 47,37 % vastaajista tiesi hyvin, millaisissa tilanteissa he voivat pyytää ammatillista tukea varhaiskasvatuksen perheohjaajalta omaan työhönsä liittyen, eli 52,63 prosentilla vastaajista ei ollut tästä riittävästi tietoa. Yksityisissä päiväkodeissa tiedetään tästä asiasta keskimääräisesti heikommin kuin kaupungin päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa (KUVIO 2).

Tiedän, millaisissa tilanteissa voin pyytää ammatillista tukea varhaiskasvatuksen perheohjaajalta omaan työhöni liittyen.

KUVIO 2. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan tuen pyytäminen varhaiskasvatustyöhön liittyen

Seuraavaksi selvitin, kuinka hyvin varhaiskasvatuksen työntekijät pystyvät erottamaan, onko asiakasperheellä tarvetta varhaiskasvatuksen perheohjaukselle, Peruspalvelukuntayhtymä Kallion järjestämälle

perhetyölle vai esimerkiksi seurakunnan tai yksityisen sektorin palveluille. Kaikkiaan 57,9 % vastaajista koki kykenevänsä erottamaan kyseiset palvelut. Vastaajista 42,1 % ei kokenut tietämyksensä olevan riittävä tai vastasivat *en osaa sanoa*.

Selvitin vielä, onko varhaiskasvatuksen työntekijöillä tietoa siitä, milloin ja miten varhaiskasvatuksen perheohjaajaan voi olla yhteydessä. Jopa 71,05 % vastaajista koki tietävänsä hyvin eri keinot, joilla olla yhteydessä perheohjaajaan, eli 28,95 % heistä tiesi *huonosti, melko huonosti* tai vastasi *en osaa sanoa*. Vastaajista 63,16 % tiesi hyvin, milloin varhaiskasvatuksen perheohjaajaan voi olla yhteydessä, kun taas 36,84 % heistä tiesi *huonosti, melko huonosti* tai vastasi *en osaa sanoa*.

Havaitsin kyselyn tuloksia vertaillen, että mitä kauemmin vastaajat olivat työskennelleet varhaiskasvatustyössä, sitä paremmin heillä keskimäärin oli tietoa näihin väittämiin liittyen.

5.3 Paras väylä saada lisätietoa varhaiskasvatuksen perheohjauksesta

Ehdottomasti eniten toivottu lisätiedon väylä oli perheohjaajan vierailu esimerkiksi päiväkodissa tai perhepäivähoitajien palaverissa, sillä 81,58 % vastaajista kannatti sitä. Myös muut vaihtoehdot saivat kannatusta, mutta kuitenkin huomattavasti vähemmän. Yksi vastaaja ei kokenut tarvitsevansa lisätietoa varhaiskasvatuksen perheohjauksesta. (TAULUKKO 2.)

TAULUKKO 2. Paras väylä saada lisätietoa perheohjauksesta

	n	Pro-sentti
Varhaiskasvatuksen perheohjaajan vierailu esimerkiksi päiväkodissa tai perhepäivähoitajien palaverissa	31	81,58%
Tietopaketti internetissä	15	39,47%
Opaskirja	5	13,16%
Koulutus	11	28,95%
Jokin muu, mikä?	0	0%
En koe tarvitsevani lisätietoa varhaiskasvatuksen perheohjauksesta.	1	2,63%

5.4 Varhaiskasvatuksen perheohjaajan tuki varhaiskasvatustyössä

Vastaajista 94,74 % kaipasi varhaiskasvatuksen perheohjaajan tukea haastavissa työtehtävissä ja -tilanteissa. Vastaajista 65,79 % kaipasi tukea huolen puheeksi ottamiseen ja 26,32 % varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluihin. Yksi vastaajista ei kaivannut tukea mihinkään työelämän osa-alueeseen. (TAULUKKO 3.) Jotkut vastaajista kaipasivat tukea myös sellaisissa työelämän osa-alueissa, joita ei ollut valmiissa vaihtoehdoissa.

avustus lastensuojeluilmoituksen tekemisessä, tiedottamassa uusista lakimuutoksista lastensuojelun puolelta (Vastaaja 17)

lapsen kertomaa (Vastaaja 23)

Kaupungin päiväkodeissa sekä perhepäivähoidossa kaivataan tukea kaikissa vaihtoehdoissa. Yksityisissä päiväkodeissa kaivataan tukea haastavissa työtehtävissä ja -tilanteissa sekä huolen puheeksi ottamisessa.

TAULUKKO 3. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan tuki varhaiskasvatustyössä.

	n	Prosentti
Haastavat työtehtävät ja -tilanteet (liittyen esimerkiksi asiakasperheiden muutostilanteisiin tai haasteisiin perhe-elämässä tai vanhemmuudessa)	36	94,74%
Huolen puheeksi ottaminen	25	65,79%
Vasu-keskustelut	10	26,32%
Jokin muu, mikä?	2	5,26%
Ei mikään edellä mainituista. Mieleeni ei tule myöskään muita asioita tai tilanteita, joissa varhaiskasvatuksen perheohjaajan tuesta voisi olla apua.	1	2,63%

5.5 Varhaiskasvatuksen henkilöstön ja perheohjaajan väliset yhteistyötavat

Vastaajista 63,16 % toivoi varhaiskasvatuksen henkilöstön ja perheohjaajan väliseksi yhteistyötavaksi henkilökohtaista neuvontaa ja tukea kasvotusten. Tiimin neuvonta ja tuki sai lähes yhtä paljon kannatusta, sillä vastaajista 60,53 % toivoi sitä yhteistyötavaksi. Henkilökohtainen neuvonta ja tuki

puhelimitse sekä koko työyhteisön neuvonta ja tuki saivat myös kannatusta, mutta eivät kuitenkaan niin paljon kuin aiemmin mainitsemani tavat. (TAULUKKO 4.)

TAULUKKO 4. Varhaiskasvatuksen henkilöstön ja perheohjaajan väliset yhteistyötavat

	n	Prosentti
Henkilökohtainen neuvonta ja tuki kasvotusten	24	63,16%
Henkilökohtainen neuvonta ja tuki puhelimitse	12	31,58%
Tiimin neuvonta ja tuki	23	60,53%
Koko työyhteisön neuvonta ja tuki	16	42,11%
Jokin muu, mikä?	0	0%

5.6 Kehittämisideat uudelle palvelumuodolle ja vapaa sana

Kehittämisideat ja muut ajatukset otettiin vastaan avoimella vastausmahdollisuudella. Analysoin kyseiset vastaukset teemoittamalla ne esille nousseiden samankaltaisuuksien mukaan (KUVA 1). Ensimmäiseksi teemaksi nousivat palvelun näkyvyyden lisäämisen ja lisätiedon tarve. Suuri osa vastaajista mainitsi, että varhaiskasvatuksen perheohjaajan tulisi olla näkyvillä varhaiskasvatuksessa. Vastaajat ehdottivat lapsiryhmän, tiimin ja koko työyhteisön keskuudessa vierailua ja esittäytymistä esimerkiksi lyhyen ”tietoiskun” tai koulutuksen merkeissä. Varhaiskasvatuksen perheohjaaja sai palautetta kokeilusta jo aiemmin olleesta vanhempainillasta, jossa hän oli ollut esittäytymässä. Vastaajan mukaan vierailun ansiosta perheille oli tullut lisää tietoa palvelusta. Useassa vastauksessa kerrottiin, ettei varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuva ollut hahmottunut selkeäksi kokonaisuudeksi varhaiskasvatuksen henkilöstön eikä myöskään perheiden keskuudessa. Vielä tässä vaiheessa eräs vastaaja ehdotti esitteitä luultavasti lisätiedon jakamiseksi.

Toiseksi teemaksi nousivat asiat, jotka varhaiskasvatuksen perheohjaajan olisi hyvä ottaa huomioon omassa toiminnassaan. Empaattisuus ja kuunteleminen olivat asioita, joita pidettiin tärkeinä. Vastaajan mukaan perheohjaajan ei tulisi olla ”liian neuvova”. Muutamassa palautteessa korostettiin matalan kynnyksen palvelun, vanhemmuuden tukemisen ja palvelun oikea-aikaisuuden tärkeyttä. Niistä syntyi

kolmas teema. Neljänneksi teemaksi nousivat kehittämisideat, sillä eräs vastaaja ehdotti, että varhaiskasvatuksen perheohjaaja kävisi perheiden kodeissa antamassa kasvatuksellista neuvontaa.

Palvelun näkyvyyden lisäämisen ja lisätiedon tarve

Itse en tiedä paljoa miten täällä perhe ohjaus toimii. (Vastaaja 9)

Uusi toimintamuoto Nivalassa, josta vielä vähän näkyvyyttä. (Vastaaja 7)

Oli hienoa saada hänet mukaan vanhempainiltaan, jotta perheille tuli tietoa tästä palvelusta. (Vastaaja 17)

esitteet (Vastaaja 23)

Perhe ohjaus olisi enemmän näkyvillä varhaiskasvatuksessa. Sekä ohjeistetaan hyvin työntekijöitä, milloin olisi hyvä perhe ottaa yhteyttä perheohjaukseen. (Vastaaja 9)
Henkilökunnan koulutukseen, siihen, että henkilökunnalla olisi tarpeeksi tietoa perheohjauksesta, milloin hakea sitä ja mistä. (Vastaaja 25)

esittäytyminen pklla ja tietoisuus (Vastaaja 23)

Useammin voisi vieraila ryhmissä, tiimeissä oma-aloitteisesti, suunnitellusti (Vastaaja 17)

Jos perheohjaaja voi auttaa perheitä esim. haastavissa tilanteissa, pitäisi hänen yhteystietonsa olla perheiden tiedossa. Ei perheetkään tiedä, mitä apua juuri varhaiskasvatuksen perheohjaaja voi heille antaa. (Vastaaja 30)

Asiat, jotka varhaiskasvatuksen perheohjaajan olisi hyvä ottaa huomioon toiminnassaan

Varhaiskasvatuksen perheohjaajan tulisi olla empaattinen ja kuunteleva. Perheet jotka tarvitsevat perheohjausta, ovat usein ”hukassa” eli perheohjaajan tulee olla siksi empaattinen ja maalaisjärkinen, ei missään nimessä liian neuvova. (Vastaaja 20)

Kehittämisideat

Jos ainoa apu on se, että hän antaa puhelinnumeroita seuraavalle ”luukulle” ei siitä ole hyötyä perheille. Me pystymme kyllä antamaan perhetyön/neuvolan/perheneuvolan puhelinnumeroita perheille ilman varhaiskasvatuksen perheohjaajaa. Jos taas hän menee perheiden kotiin antamaan kasvatuksellista neuvontaa, niin mielestäni se olisi oikea tapa, mutta en tiedä, että sellaista palvelua hän antaisi tällä hetkellä. (Vastaaja 30)

Palvelun oikea-aikaisuuden ja matalan kynnyksen sekä vanhemmuuden tuen tärkeys

Matalan kynnyksen keskusteluapua ja tukea vanhemmuuteen olisi hyvä olla perheille tarjolla silloin kun he huolen ottavat puheeksi. (Vastaaja 30)

Hyvä kun on tullut tällainen matalan kynnyksen palvelu. (Vastaaja 14)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET TUTKIMUSTULOKSISTA JA POHDINTA

Tässä luvussa tarkastelen tutkimuksen tuloksia tutkimusongelma kerrallaan. Vertailen tuloksia Matikan (2016) tekemään tutkimukseen, joka käsittelee samaa aihetta oman tutkimukseni kanssa. Kerron myös varhaiskasvatuksen perheohjauksen nykyisestä tilanteesta. Oman pohdintani ja kehittämisehdotusteni lisäksi Nivalan kaupungin varhaiskasvatusjohtaja ja varhaiskasvatuksen perheohjaaja jakavat ajatuksiinsa aiheeseen liittyen.

6.1 Tulosten tarkastelu

Ensimmäisenä tutkimusongelmana oli selvittää varhaiskasvatuksen henkilöstön käsityksiä perheohjauksesta. Yli 70 % vastaajista tiesi hyvin, mitä varhaiskasvatuksen perheohjaus tarkoittaa ja millaisissa tilanteissa he voivat ohjata asiakasperheen varhaiskasvatuksen perheohjaajan palveluiden piiriin. Tämä luku on yllättävän korkea palvelun tuoreuteen nähden. Kuitenkaan avoimien vastausten mukaan perheohjaajan työnkuva ei ole hahmottunut kovin selkeäksi kokonaisuudeksi kaikille varhaiskasvatuksen työntekijöille ja perheille. Tämä on kuitenkin ymmärrettävää ja oletettavaa, sillä tutkimuksen aikaan varhaiskasvatuksen perheohjaus oli vasta ”juurtumassa” Nivalan kaupungin palveluihin. Erittäin moni vastaaja mainitsi siitä, että varhaiskasvatuksen perheohjaajan tulisi olla näkyvillä varhaiskasvatuksessa. Eräs vastaaja kertoi positiivisesta kokemuksestaan varhaiskasvatuksen perheohjaajan vierailuun liittyen, sillä vanhempainillassa tieto oli kulkeutunut niin perheille kuin henkilökunnallekin. Tällaista useille kohderyhmille kohdennettua esittäytymistä voisi siis ottaa käyttöön useamminkin. Tuloksista voidaan laskea, että 97,37% (N=37) vastaajista kaipaisi lisätietoa palvelusta (TAULUKKO 2).

Suurin osa niistä vastaajista, jotka kokivat tietonsa varhaiskasvatuksen perheohjauksesta olevan vähäisiä, eivät tienneet sen paremmin, millaisissa tilanteissa he voivat ohjata asiakasperheen varhaiskasvatuksen perheohjaajan palveluiden piiriin. Kuitenkin jotkut, jotka kokivat tietonsa varhaiskasvatuksen perheohjauksesta olevan vähäinen, kokivat tietävänsä paremmin, millaisissa tilanteissa he voivat ohjata asiakasperheen varhaiskasvatuksen perheohjaajan palveluiden piiriin. Tämä tieto on hieman hämmäntävä, sillä ennen kuin henkilöstö ohjaa asiakkaita kyseiseen palveluun, olisi tarpeellista tietää palvelun tarkoitus ja sisältö.

Eräs vastaaja kertoi kyseisen palvelun olevan hänelle epäselvä kokonaisuus. Kyseisessä kommentissa kerrotaan, että kasvatuksellinen apu perheiden kotona voisi olla tarpeen, mutta pelkkä puhelinnumeroiden tarjoaminen seuraavalle ”luukulle” ei ole tarpeellista. Näkökulma on ymmärrettävä, sillä puhelinnumeroiden tarjoamisen ei tosiaan pitäisi tuottaa ongelmia varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Varhaiskasvatuksen perheohjauksessa ei kuitenkaan ole kyse vain muihin palveluihin ohjaamisesta, vaan matalan kynnyksen palvelusta, jolla on paljon annettavaa Nivalassa asuville lapsiperheille. Varhaiskasvatuksen piiriin kuuluvilla perheillä voi olla matalampi kynnyks hakea apua tutusta lähiympäristöstä muihin samankaltaisiin palveluihin verrattuna. Tämä toki edellyttää aiemmin mainittua näkyvyyttä varhaiskasvatuksen arjessa. Tällaisilla matalan kynnyksen palveluilla pyritään saavuttamaan asiakkaita, jotka ovat jääneet esimerkiksi häpeän tunteen, pienen akuutin palveluntarpeen tai palveluiden jonojen takia tarvittavien palveluiden ulkopuolelle (Leemann & Hämäläinen 2015). Jos perheohjaaja arvioi oman apunsa perheelle riittämättömäksi, on toki muihin palveluihin ohjaaminen tärkeää. Perheohjaajan tuki voi olla tarpeellista myös silloin, jos perheen tarvitsemiin palveluihin täytyy jonottaa.

Ennen kyselyn vastausten saamista oletukseni oli, että koska Nivalan kaupungissa järjestettävien lapsi- ja perhepalveluiden kirjo on hyvin laaja, voisi työntekijöillä olla haasteita niiden erottamisessa ja oikean palvelun löytämisessä asiakaskohtaisesti. Hieman alle puolet vastaajista koki, ettei heillä ole riittävää tietoa ja osaamista erottaa, onko perheellä tarvetta varhaiskasvatuksen perheohjaukselle vai jollekin muulle Nivalassa tarjottavalle palvelulle. Teoriaosuudessa käsittelemäni yhteiskunnan haaste, palvelujärjestelmän hajanaisuus ja hankala hahmotettavuus, sai siis selkeää vahvistusta tutkimukseni tuloksista.

Tutkimuksen toisena tutkimusongelmana oli selvittää, mikä on varhaiskasvatuksen työntekijöiden käsitys palvelun tarjoamista mahdollisuuksista heidän työnsä tueksi. Tulosten perusteella voidaan todeta, että käsityksen taso on vielä melko heikko, minkä perusteella varhaiskasvatuksen henkilöstö kaipaa tietoa siitä, millaisissa tilanteissa he voivat pyytää ammatillista tukea perheohjaajalta omaan työhönsä liittyen. Tietoa voisi välittää perheohjaajan päiväkodissa tai perhepäivähoitajien palaverissa vierailemisen avulla, sillä se sai kaikista lisätiedon saamisen väylistä eniten kannatusta.

Kolmas tutkimusongelmani oli selvittää, mitä varhaiskasvatuksen työntekijät toivovat uudelta palvelulta. Suurin osa vastaajista toivoi tukea haastaviin työtehtäviin ja -tilanteisiin. Myös muissa varhaiskasvatustyöhön kuuluvissa osa-alueissa, kuten huolen puheeksi ottamisessa, kaivattiin selkeästi apua ja tukea. Huolen puheeksi ottaminen on olennainen osa varhaista tukea varhaiskasvatuksessa, joten tuki tässä asiassa olisi varmasti tarpeellista. Vastaajien itse kirjoittamista vastauksista saatiin tärkeää tietoa muun

muassa siitä, missä asioissa tarvitaan ohjeistusta työyhteisön ulkopuolelta. Vastausten mukaan varhaiskasvatuksen perheohjaajan osaamista voitaisiin hyödyntää lastensuojeluilmoitusten tekemisessä sekä uusien lakimuutosten tiedottamisessa. Erään vastaajan vastaus ”lapsen kertomaa” jää hieman tulkin-
nanvaraiseksi. Luulen, että vastauksella tarkoitetaan tilanteita, joissa lapsen kertomasta huolestuttavasta asiasta voisi keskustella perheohjaajan kanssa. Voi myös olla mahdollista, että kyseinen lause on jäänyt jostain syystä kesken. Vastaajista yli puolet toivoivat varhaiskasvatuksen henkilöstön ja perheohjaajan väliseksi yhteistyötavaksi henkilökohtaista neuvontaa ja tukea kasvotusten. Myös muut tavat saivat kannatusta. Olisi siis tarpeen pitää jokainen näistä tavoista mahdollisina varhaiskasvatuksen henkilöstön työn tueksi.

Eräissä vastauksessa tuotiin esille asioita, joita varhaiskasvatuksen perheohjaajan tulisi ottaa huomioon omassa toiminnassaan. Toimiva ja luottamuksellinen yhteistyösuhde vanhempien kanssa vaatii työntekijältä tiettyjä taitoja ja asenteita. Vanhempien tukemiseen perehtynyt Hilton Davies (2006) korostaa samoja ominaisuuksia ja piirteitä auttamistyössä työskentelevässä työntekijässä, kuin kyselyyn vastannut varhaiskasvatuksen työntekijä. Tärkeimpänä perustaitona Davies pitää läsnäoloa ja sen näyttämistä asiakkaille. Tehokas viestintä edellyttää myös aktiivista kuuntelua. Empatia taas on työntekijän ominaisuus, joka liittyy yleiseen pyrkimykseen ymmärtää tilannetta vanhempien näkökulmasta. (Davies 2006, 56–61.) Herkkyys ja kyky kuulla asiakkaan tarpeita sekä vuoropuhelun käyminen kunnioittavassa ja voimavaraistavassa ilmapiirissä ovat merkittäviä tekijöitä asiakkaan kohtaamisessa (Lindqvist 2008, 19).

Palautetta tuli myös vanhemmuuden tukemisen ja palvelun oikea-aikaisuuden tärkeyteen liittyen. Vanhemmuus onkin yhteiskunnassamme sellainen elämänmuutos, joka tarvitsee perheen omien sosiaalisten verkostojen lisäksi palvelujärjestelmää. Varhaisen tuen tavoitteena on lapsen hyvinvointi, joka saavutetaan tukemalla nimenomaan vanhemmuutta ja perhettä. (Lindqvist 2008, 5, 15.) Palvelun oikea-aikaisuudesta kertoessa eräs vastaaja korosti, että palvelun pitäisi olla tarjolla jo silloin, kun perhe ottaa huolen puheeksi. Yksi varhaiskasvatuksen perheohjauksen tarkoituksista onkin tarjota perheille tukea varhaisessa vaiheessa, jotta perheiden tarpeisiin pystytään vastaamaan mahdollisimman nopeasti.

Vertaillen tuloksia Matikan (2016) tutkimuksessa saatiin tuloksiin, voidaan havaita monia yhtäläisyyksiä. Molempien tutkimusten tulokset kertovat siitä, että varhaiskasvatuksen henkilöstö kokee varhaiskasvatuksen perheohjauksen tarpeelliseksi varhaiskasvatustyön haasteissa. Molempien tutkimusten tulokset toivat esille sen, että tällainen palvelu tulisi saada näkyväksi varhaiskasvatuksen arjessa, jotta

matalan kynnyksen periaate toteutuisi ja tieto perheohjauksesta kulkeutuisi eteenpäin. Matikan tutkimuksen kohderyhmänä ollut varhaiskasvatuksen henkilöstö koki hyödylliseksi sen, että varhaiskasvatuksen perheohjaajalla on mahdollisuus auttaa perheitä heidän kodeissaan, mitä taas varhaiskasvatuksen henkilöstöllä ei ole. (Matikka 2016.) Omassa tutkimuksessani kasvatuksellisen neuvonnan tarjoamista perheiden koteihin ehdotettiin. Itse uskon, että palvelun järjestäminen perheen kodissa voisi madaltaa palveluun hakemisen kynnystä entisestään, kun perheen ei tarvitsisi miettiä esimerkiksi tapaamis- ja lastenhoitojärjestelyitä.

6.2 Palvelun nykytila ja kehittämisehdotukset

Tulosten perusteella voidaan siis todeta, että varhaiskasvatuksen perheohjaukselle tai muulle vastaavalle toiminnalle on selkeää tarvetta Nivalan kaupungissa työskentelevien varhaiskasvatuksen työntekijöiden keskuudessa. Toukokuussa saadun tiedon mukaan varhaiskasvatuksen perheohjaus ei kuitenkaan jatku Nivalassa ainakaan toistaiseksi. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen kokeilu päättyy toukokuun lopussa vuonna 2020. Kokeilu päätettiin lopettaa siksi, että peruspalvelukuntayhtymä Kalliolla on uusi vastaava toiminta perheille. (Suhonen 2020.) Kyseessä on ennaltaehkäisevä palvelu nimeltään perhe- ja sosiaalipalveluiden palveluohjaus. Tämän helmikuussa aloitetun palvelun tarkoituksena on auttaa asiakkaita arjen ongelmatilanteissa. Ongelmat voivat liittyä esimerkiksi perhe-elämään, arjen hallintaan tai talouteen. Palveluohjaaja osaa ohjata asiakkaan oikean avun piiriin ja tuntee niin sosiaaliturvajärjestelmän, sosiaalihuoltolain, toimeentulotukilain sekä esimerkiksi lastensuojelulain. Palvelun tavoitteena on tunnistaa asiakkaan palveluiden tarve mahdollisimman aikaisessa vaiheessa sekä tukea asiakkaan itsenäisyyttä. Palveluohjaajan tavoittaa parhaiten puhelimitse mutta myös kasvotusten tapaaminen on mahdollista. (Peruspalvelukuntayhtymä Kallio 2020a.) Toinen syy kokeilun lopettamiselle on se, että Nivalan kaupungissa on tarvetta toiselle varhaiskasvatuksen erityisopettajalle ja sen paikka on nyt haettavana. Tämä kokeilu kustannettiin rahoilla, jotka olivat alun perin tarkoitettu varhaiskasvatuksen erityisopettajan palkkaukseen (Suhonen 2020.)

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion tarjoama uusi palvelu tarjoaa tukea perheille, mutta varhaiskasvatuksen henkilöstö jää ilman tukea tässä tutkimuksessa mainittuihin asioihin, minkä varhaiskasvatuksen perheohjaus olisi mahdollistanut. Varhaiskasvatuksen työntekijät hyötyvät uudesta palvelumuodosta kuitenkin siten, että he voivat tarvittaessa ohjata perheen palveluohjaajalle, jonka avulla perhe löytää tarvitsemansa palvelun.

Työntekijöiden tukemisen lisäksi perheohjauksen tai muiden vastaavien uusien palveluiden näkyvyyteen ja tiedonkulkuun tulisi panostaa, niin perheiden kuin varhaiskasvatuksen henkilöstönkin keskuudessa. Olisikin hyvä, että tällainen palvelumuoto tuotaisiin alusta alkaen lähemmäs varhaiskasvatuksen arkea. Vierailu esimerkiksi päiväkodeissa ja perhepäivähoitajien tapaamisissa voisi olla usein toistuvaa ja mahdollisesti myös säännöllistä.

Tulokset viestivät myös palvelujärjestelmän hankalasta hahmotettavuudesta. Nivalan kaupungissa järjestettävien lapsi- ja perhepalveluiden kokonaisuutta tulisi selkeyttää perheille ja varhaiskasvatuksen työntekijöille. Koen, että aiemmin mainitsemani Nivalassa toimivan varhaiskasvatuksen työryhmän yhteistyön jatkaminen on erittäin tarpeellista. Työryhmän tavoitteena on ollut muun muassa lasten ja perheiden palveluiden ehjä kokonaisuus, missä riittääkin vielä kehitettävää. Tällaisessa monialaisessa yhteistyössä pystytään hyödyntämään eri alojen ammattilaisten arvokasta osaamista ja kokemuksia. Sirpa Tuomela-Jaskarin (2016, 75) mukaan monialaisuutta on se, että eri ammattilaisten osaaminen kytketään toisiinsa niin, että saavutetaan yhteinen päämäärä.

Tutkimuksen tulokset herättivät ajatuksia Nivalan kaupungin varhaiskasvatusjohtajassa ja varhaiskasvatuksen perheohjaajassa. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan mukaan palvelun markkinoinnin olisi pitänyt olla nopeampaa ja dynaamisempaa heti alussa. Markkinoinnissa olisi voinut hyödyntää sähköisiä kanavia. Varhaiskasvatusyksiköt jakoivat tietoa asiakkailleen hyvin vaihtelevasti, mikä vaikutti tiedonkulkuun. Hän korostaakin varhaiskasvatuksen henkilöstön ja perheohjaajan yhteistyön tärkeyttä palvelun toimimiseksi. Henkilökunnan tulisi ottaa lapsen liittyvä huoli puheeksi, vaikka perheohjaaja vierailisikin ryhmissä. Joissakin asioissa ulkopuoliset silmät kiinnittävät huomiota sellaiseen, mihin tutut aikuiset ovat jo jollain lailla turtuneet, mutta satunnaiset vierailut eivät yleensä tuo tarpeeksi esille lapsen tai perheen tilanteesta. Ryhmissä vierailun positiivinen puoli on se, että perheohjaaja tulee henkilökunnan ja lasten kanssa tutuiksi, mikä voi madaltaa huolen puheeksi ottamisen kynnyksiä. (Palola 2020.) Myös varhaiskasvatusjohtajan mukaan tutkimuksen tulokset kertoivat sen, että uusi toiminta täytyisi jalkauttaa ryhmiin ja työntekijöiden lähiympäristöön alusta saakka (Suhonen 2020).

Tutkimuksen tulosten kehittämis ehdotuksissa tuotiin esille kotikäynnit, mitä myös varhaiskasvatuksen perheohjaaja pitää kehittämiskohteena. Toimintakauden aikana perheohjaaja teki palvelutarpeen arviointikäyntejä asiakkaiden kodeissa sekä oli mukana kotikäynneillä Kallion perhetyöntekijän kanssa silloin, kun perheet ohjattiin varhaiskasvatuksen perheohjauksesta perhetyön palveluihin. Perheohjaaja

kertoo havainneensa, että kotikäynneillä nousee esille erilaisia asioita esimerkiksi perheen vuorovaikutuksesta kuin esimerkiksi päiväkodissa tai jonkinlaisessa palaverissa. (Palola 2020.)

Varhaiskasvatuksen perheohjaaja uskoo, että palveluntarve ei tule ainakaan vähenemään kevään 2020 poikkeusolojen jälkeen. Toimintakauden aikana on aloitettu yhteistyötä eri toimijoiden kanssa ja olisikin hyvä, jos joku jatkaisi perheohjaajan tilalla yhteistöiden saralla. Perheohjaajan toiveena on, että syksyllä joku ottaisi enemmän vastuuta perheistä, jotka ovat saaneet tukea kielen kehittymiseen Suomi toisena kielenä -menetelmällä. Perheohjaajan mukaan varhaiskasvatuksen kentälle tarvitaan selkeät ohjeet ja mahdollista apua esimerkiksi lastensuojelu- ja muiden ilmoitusten tekemiseen. (Palola 2020.)

6.3 Pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää ammattikasvattajien käsityksiä uudesta palvelumuodosta sekä kartoittaa heidän toiveitaan ja kehitysideoitaan uuteen palvelumuotoon liittyen. Kaikki, mikä oli oleellista tietää palvelun kehittämistyötä varten, saatiin selville. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda tietoa varhaiskasvatuksen perheohjaajan ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välisen yhteistyön kehittämisen tueksi. Pääsin tutkimuksessani tavoitteeseeni, sillä tutkimuksen avulla luomaani tietoa voi tulevaisuudessa käyttää muun muassa Nivalan kaupungissa työskentelevien varhaiskasvatuksen työntekijöiden tukemista varten. Uskon tutkimuksen tulosten välittävän tärkeän viestin lapsi- ja perhepalveluiden kehittämistyöhön Nivalan kaupungissa.

Tässä tutkimuksessa sähköinen kysely toimi loistavasti. Aineisto saatiin kerättyä nopeasti ja kyseistä palvelua kehittävät henkilöt ehtivät hyödyntämään sitä. Tutkimuksen selittävinä muuttujina toimineet vastaajan taustatiedot olivat toimiva valinta, mutta niiden välillä ei ollut havaittavissa suuria eroja. Vastaajien käsityksiä ja tietoa selvittävästä kohdasta olisi voinut jättää ”en osaa sanoa” vaihtoehdon kokonaan pois, sillä se jätti paljon tulkinnan varaa vastauksiin. Ilman sitä tutkimuksen tulokset olisivat voineet olla hiukan luotettavampia ja helpommin analysoitavissa.

Henkilökohtaisena tavoitteenani oli oma ammatillinen kehittyminen varhaiskasvatuksen ja perhetyön saralla. Olen sisäistänyt hyvin kyseisiin aihealueisiin liittyvää tietoa, koska palasin niiden pariin aina uudelleen ja uudelleen. Niiden lisäksi muun muassa varhaisen tuen ja ennaltaehkäisevän työn tuntemus sekä palvelujärjestelmäosaamiseni kasvoivat matkan varrella. Mielenkiinto opinnäytetyön aihetta

kohtaan pysyi lähes koko ajan korkealla, koska etenin opinnäytetyöprosessissa itselleni sopivaan tahtiin ja luin aiheeseen liittyvää kirjallisuutta kiireettömästi. Tietämykseni myös tutkimuksen teosta kasvoi, kun sain perehtyä siihen teorian pohjalta ja vielä käytännössäkin. Hankitusta tiedosta ja osaamisesta tulee varmasti olemaan hyötyä tulevana sosionomina (AMK).

Opinnäytetyön teko yksin on kasvattanut omaa stressinsietokykyäni, koska siitä aiheutunut stressi on täytynyt sietää yksin. Teen yleensä stressaavat asiat pois alta mahdollisimman nopeasti, mutta opinnäytetyötä tehdessä täytyi tottua siihen, että jokin asia on jatkuvasti keskeneräinen. Samasta syystä myös kärsivällisyyteni on kasvanut. Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessi oli kuitenkin hyvin mielenkiintoinen ja antoisa. Se vaati paljon, mutta antoi ja opetti sitäkin enemmän. Opinnäytetyöprosessin ja ammattikirjallisuuteen sukeltamisen jälkeen voin sanoa, että mielenkiintoni varhaiskasvatusta kohtaan kasvoi entisestään.

LÄHTEET

- Aaltola, J. & Valli, R. 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Davies, H. 2006. Miten tukea sairaan tai vammaisen lapsen vanhempia? Helsinki: Suomen sairaanhoitajaliitto ry.
- Eskola, J. 2014. Esipuhe. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvonen. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 3-4. Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116712/THL_2014_21Teema.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 5.1.2020.
- Fields, L. & Prinz, R. 1997. Coping and adjustment during childhood and adolescence. Teoksessa *Clinical Psychology Review* 17(8), 937-976.
- Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatuslain ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta. 7.10. HE 34/2019 vp. Saatavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_34+2019.aspx. Viitattu 5.1.2020.
- Hallituksen esitys eduskunnalle varhaiskasvatuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. 12.4. HE 40/2018 vp. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2018/20180040>. Viitattu 28.12.2019.
- Halme, N. & Perälä, M-L. 2014. Lapsiperheiden huolet ja avunsaanti. Teoksessa J. Lammi-Taskula, S. Karvonen. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 216-226. Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116712/THL_2014_21Teema.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 16.5.2020.
- Heckman, J. 2011. The economics of inequality. The value of early childhood education. *American Educator* 35(1), 31-35.
- Heino, T. 2007. Keitä ovat uudet lastensuojelun asiakkaat? Tutkimus lapsista ja perheistä tilastolukujen takana. Työpapereita 30/2007. Helsinki: Stakes. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77977/T30-2007-VERKKO.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 16.5.2020.
- Hiitola, J. 2008. Selvitys vuonna 2006 huostaanotetuista ja sijaishuoltoon sijoitetuista lapsista. Työpapereita 21/2008. Helsinki: Stakes. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/76165/T21-2008-VERKKO.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 16.5.2020.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. painos. Helsinki: Tammi.
- Hämeen-Anttila, L. 2017. Lasten ja perheiden sosiaalipalvelut. Teoksessa A. Kananoja, M. Lähteinen & P. Marjamäki. (toim.) *Sosiaalityön käsikirja* 15. Tietosanoma Oy. Saatavissa: <https://www.elibslibrary.com/reader/9789518854213>. Viitattu 3.1.2020.
- Järvinen, P. & Järvinen, A. 2011. Tutkimustyön metodeista. Tampere: Opinpajan kirja 2011.

Kananen, J. 2011. Kvantti. Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Helsinki: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananoja, A. & Ruuskanen, K. 2018. Selvityshenkilön ehdotus lastensuojelun laatua parantavaksi tiekartaksi. Väiliraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 31/2018. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160996/R_31_18_Selvityshenkilön_ehdotus_lastensuojelun_laatu.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 24.11.2019.

Kananoja, A. & Ruuskanen, K. 2019. Selvityshenkilön ehdotukset lastensuojelun toiminta-edellytysten ja laadun parantamiseksi. Loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:4. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161379/Selvityshenkilön_edellytykset_lastensuojelun.pdf?sequence=4&isAllowed=y. Viitattu 24.11.2019.

KvantiMOTV. 2003. Otos ja otantamenetelmät. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/otos/otantamenetelmat.html>. Viitattu 16.5.2020.

KvantiMOTV. 2004. Tilastollinen päättely. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/paattely/paattely.html>. Viitattu 15.12.2019.

KvaliMOTV. 2020a. Operationalisointi. Www-dokumentti. Saatavissa: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_2.html. Viitattu 12.1.2020.

KvaliMOTV. 2020b. Teemoittelu. Www-dokumentti. Saatavissa: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html. Viitattu 15.5.2020.

Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116712/THL_2014_21Teema.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 16.5.2020.

Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L1P3a>. Viitattu 17.5.2020.

Leemann, L. & Hämäläinen, R-M. 2015. Matalan kynnyksen palvelut. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa: https://thl.fi/documents/966696/3775621/Tietopaketti_Matalan_Kynnyksen_Palvelut.pdf/97b1aef8-b8ca-4ec3-ac4c-b80d3e754cec. Viitattu 15.5.2020.

Leinonen, J. Solantaus, T. & Punamäki, R-L. 2003. Parental mental-health and children's adjustment: the quality of marital interaction and parenting as mediating factors. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 44(2), 157-300.

Lindqvist, U. 2008. Varhainen tuki – kohti hyviä käytäntöjä. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto, Oppaita ja työkirjoja 2008:7. Saatavissa: <https://docplayer.fi/415424-Varhainen-tuki-varhainen-tuki-o-p-a-s-kohti-hyvia-kaytantoja-kohti-hyvia-kaytantoja-opas.html>. Viitattu 15.5.2020.

Matikka, F. 2016. Hämeenkyrön päivähoidon ammattikasvattajien kokemus kunnan varhaiskasvatuksen perhetyöstä. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/118293/matikka_fanni.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Satakunnan ammattikorkeakoulu, Sosiaaliala. Opinnäyte. Viitattu 27.12.2019.

Nivalan kaupungin opetuslautakunta. 2018. Nivalan kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2019-2021.

Nivalan kaupunki. 2018. Laaja hyvinvointikertomus 2017-2021. Saatavissa: <https://www.nivala.fi/sites/nivala.fi/files/LAAJA%20HYVINVOINTIKERTOMUS%202017-2021%20Nivalan%20kaupunki.pdf>. Viitattu 29.12.2019.

Nivalan kaupunki. 2019a. Avoin varhaiskasvatus. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.nivala.fi/palvelu/338f9d37-13af-4874-a887-8fbfeb4ddf43>. Viitattu 28.12.2019.

Nivalan kaupunki. 2019b. Kunnallinen perhepäivähoito. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.nivala.fi/palvelu/9940a49d-c7e6-46ab-92b6-b0163f1132f8>. Viitattu 28.12.2019.

Nivalan kaupunki. 2019c. Nokelan päiväkotito. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.nivala.fi/nokelan-paivakoti>. Viitattu 28.12.2019.

Nivalan kaupunki. 2019d. Perhepäivähoito ohjaaja. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.nivala.fi/palvelukanava/912cc751-230e-4af3-b164-911ad84c874b>. Viitattu 15.5.2020.

Nivalan kaupunki. 2019e. Varhaiskasvatuksen erityislastentarhanopettaja. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.nivala.fi/palvelukanava/cc6b305a-a4d6-4655-920f-43e153a06e5f>. Viitattu 28.12.2019.

Nivalan kaupunki. 2019f. Varhaiskasvatusjohtaja. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.nivala.fi/palvelukanava/7e3f8665-60b7-44d4-947e-63eabc21b5db>. Viitattu 28.12.2019.

Nivalan kaupunki. 2019g. Yksityinen päiväkotito. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.nivala.fi/palvelu/803f5df5-1a3e-472e-9692-c5701558329e>. Viitattu 28.12.2019.

Nivalan kaupunki. 2020. Kunnallinen päiväkotito. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://nivala.fi/palvelu/a3bf4e32-1385-40a9-97ac-a5b873f2d4d2>. Viitattu 15.5.2020.

Nivalan seurakunta. 2019. Lapset. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://nivalansrk.fi/lapset/>. Viitattu 28.12.2019.

Opetushallitus. 2019. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Helsinki. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf. Viitattu 28.12.2019.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2020. Lapsistrategia. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://mi-nedu.fi/lapsistrategia>. Viitattu 03.1.2020.

Paananen, R. & Gissler, M. 2014. Hyvinvointi ulottuu sukupolvien yli. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvonen. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 208-214. Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116712/THL_2014_21Teema.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 16.5.2020.

Palola H. 2019a. Henkilökohtainen tiedonanto. Sähköposti. 9.10.2019.

Palola H. 2019b. Tiedote perheohjauksesta. 14.12.2019.

Palola H. 2020. Henkilökohtainen tiedonanto. Sähköposti. 17.5.2020.

Perusopetusasetus. 20.11.1998. 852/1998. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980852>. Viitattu 17.5.2020.

Perusopetuslaki. 21.8.1998. 628/1998. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>. Viitattu: 17.5.2020.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallio. 2020a. Perhe- ja sosiaalipalveluiden palveluohjaaja auttaa arjen ongelmatilanteissa. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kalliopp.fi/ajankohtaista/perhe-ja-sosiaalipalveluiden-palveluohjaaja-auttaa-arjen-ongelmatilanteissa>. Viitattu 15.5.2020.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallio. 2020b. Perhe- ja sosiaalipalvelut. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kalliopp.fi/perhe-ja-sosiaalipalvelut>. Viitattu 18.5.2020.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallio. 2020c. Perheneuvola. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kalliopp.fi/perheneuvola>. Viitattu 15.5.2020.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallio. 2020d. Sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö ja lapsiperheiden kotipalvelu. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kalliopp.fi/palvelu/53378fc6-327f-40b7-921d-c7154313bd5b>. Viitattu 15.5.2020.

Peruspalvelukuntayhtymä Kallio. 2020e. Tehostettu perhetyö. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kalliopp.fi/tehostettu-perhetyo>. Viitattu 15.5.2020.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma 10.12.2019. Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Helsinki. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:23. Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161931/VN_2019_31.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 15.5.2020.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy.

Solantaus-Simula, T. & Punamäki, R-L. & Beardslee, W. 2002. Children's responses to low parental mood 2. Associations with family perceptions of parenting styles and child distress. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry* 41(3), 287-295.

Sosiaalihuoltolaki. 30.12.2014. 1301/2014. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>. Viitattu 17.5.2020.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2017. Sosiaalihuoltolain soveltamisopas. Helsinki. Julkaisuja 2017:5. Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80391/05_17_Sosiaalihuoltolain%20soveltamisopas.pdf. Viitattu 24.4.2020.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2020. Perhekeskukset kokoavat lapsiperheiden palvelut yhteen. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://stm.fi/lape/perhekeskukset>. Viitattu 18.5.2020

Suhonen, S. 2019. Henkilökohtainen tiedonanto. Sähköposti. 2.12.2019.

Suhonen, S. 2020. Henkilökohtainen tiedonanto. Sähköposti. 14.5.2020.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019a. FinLapset-kyselytutkimus. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lasten-terveys-hyvinvointi-ja-palvelut-lth-tutkimus>. Viitattu 27.12.2019.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2020a. Hyvinvointi- ja terveyserot. Lapset ja perheet. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/elamankulku/lapset-ja-perheet>. Viitattu 05.5.2020.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2020b. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). Www-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->. Viitattu 15.5.2020.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019b. Perheiden moninaisuus. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/perheet-ja-vanhemmuus/perheiden-moninaisuus>. Viitattu 17.5.2020.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017. Varhaiskasvatukseen osallistuneiden lasten lukumäärät ja niiden osuus (%) väestön 1–6-vuotiaista maakunnittain. Www-dokumentti. Saatavissa: https://thl.fi/tilastoliite/tilastoraportit/2018/TR32_18_liite.pdf. Viitattu 8.1.2020.

Tilastokeskus. 2019a. Perheen käsite. Määritelmä 1. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>. Viitattu 27.12.2019.

Tilastokeskus. 2019b. Perheiden määrä jatkanut laskuaan. Www-dokumentti. Saatavissa: https://www.stat.fi/til/perh/2018/perh_2018_2019-05-22_tie_001_fi.html. Viitattu 5.1.2020.

Tilastokeskus. 2020. Lapsiperhe. Määritelmä 1. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.stat.fi/meta/kas/lapsiperhe.html>. Viitattu 3.1.2020.

Tuomela-Jaskari, S. 2016. Monialaisella arvioinnilla oikea-aikaista tukea lapsille ja perheille. Teoksessa A-M. Jaakola, H. Tulensalo, J. Hietamäki & P. Petrelius. (toim.) Lapsen elämäntilanteen ja tuen tarpeiden lapsikeskeinen, monitoimijainen arviointi. Tietoa lastensuojelun kehittämisen pohjaksi. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 75-88. Työpaperi 33/2016. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131363/URN_ISBN_978-952-302-749-7.pdf?sequence=1. Viitattu 15.5.2020.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Valli, R. 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittavalle tutkijalle. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Valtioneuvosto. 2019. Lapsen aika – kohti kansallista lapsistrategiaa 2040. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:4. Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161441/VN_2019_4_Lapsen_aika.pdf?sequence=4&isAllowed=y,%2043-44. Viitattu 27.12.2019.

Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta. 23.8.2018. 753/2018. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180753>. Viitattu 28.12.2019.

Varhaiskasvatuslaki. 13.8.2018. 540/2018. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidp446916144>. Viitattu 28.4.2020.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. 27/2016. Saatavissa: https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2. Viitattu 16.5.2020.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. 60/1991. Saatavissa: https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf. Viitattu 28.12.2019.

Kysely varhaiskasvatuksen henkilöstölle varhaiskasvatuksen perheohjauksesta

Käsitykset varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvasta ja yhteistyöstä varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa (Pakollinen)

1. Valitse sopivin vaihtoehto. Vastaa jokaiseen väittämään erikseen.

*

5= Erittäin hyvin 4= Melko hyvin 3= En osaa sanoa 2= Melko huonosti 1= Huonosti

	1	2	3	4	5
Tiedän, mitä varhaiskasvatuksen perheohjaus tarkoittaa.	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedän, millaisissa tilanteissa voin ohjata asiakasperheen varhaiskasvatuksen perheohjaajan palveluiden piiriin.	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedän, millaisissa tilanteissa voin pyytää ammatillista tukea varhaiskasvatuksen perheohjaajalta omaan työhöni liittyen.	☐	☐	☐	☐	☐
Kykenen erottamaan, onko asiakasperheellä tarvetta varhaiskasvatuksen perheohjaukselle, Peruspalvelukuntayhtymä Kallion järjestämälle perhetyölle (sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö, lastensuojelun tehostettu perhetyö, perheneuvonta) vai esimerkiksi seurakunnan tai yksityisen sektorin palveluille.	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedän, miten varhaiskasvatuksen perheohjaajaan voi olla yhteydessä.	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedän, milloin varhaiskasvatuksen perheohjaajaan voi olla yhteydessä.	☐	☐	☐	☐	☐

2. Mikä olisi paras väylä saada lisätietoa varhaiskasvatuksen perheohjauksesta? *

Jos valitsit vaihtoehdon "En koe tarvitsevani lisätietoa varhaiskasvatuksen perheohjauksesta", et voi valita muita

vaihtoehtoja. Muussa tapauksessa voit valita useamman vaihtoehdon.

- Varhaiskasvatuksen perheohjaajan vierailu esimerkiksi päiväkodissa tai perhepäivähoitajien palaverissa
- Tietopaketti internetissä
- Opaskirja
- Koulutus
- Jokin muu, mikä?
- En koe tarvitsevani lisätietoa varhaiskasvatuksen perheohjauksesta.

Toiveet uutta palvelumuotoa kohtaan (Pakollinen)

3. Millaisissa tilanteissa varhaiskasvatuksen perheohjaajan tuesta voisi olla hyötyä omaa työtäsi ajatellen? *

Jos valitset vaihtoehdon "Ei mikään edellä mainituista. Mieleeni ei tule myöskään muita asioita tai tilanteita, joissa varhaiskasvatuksen perheohjaajan tuesta voisi olla apua", et voi valita muita vaihtoehtoja. Muussa tapauksessa voit valita useamman vaihtoehdon.

- Haastavat työtehtävät ja -tilanteet (liittyen esimerkiksi asiakasperheiden muutostilanteisiin tai haasteisiin perhe-elämässä tai vanhemmuudessa)
- Huolen puheeksi ottaminen
- Vasu-keskustelut
- Jokin muu, mikä?
- Ei mikään edellä mainituista. Mieleeni ei tule myöskään muita asioita tai tilanteita, joissa varhaiskasvatuksen perheohjaajan tuesta voisi olla apua.

4. Minkälaista yhteistyötappaa toivoisit varhaiskasvatuksen perheohjaajan ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välille tarpeen tullen? *

Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Henkilökohtainen neuvonta ja tuki kasvotusten
- Henkilökohtainen neuvonta ja tuki puhelimitse
- Tiimin neuvonta ja tuki
- Koko työyhteisön neuvonta ja tuki
- Jokin muu, mikä?

Uuden palvelumuodon kehittäminen (Vapaaehtoinen)

5. Tulisiko mielestänne johonkin asiaan kiinnittää erityistä huomiota varhaiskasvatuksen perheohjauksesta kehitettäessä? Voit kirjoittaa sen alla olevaan avoimeen tekstikenttään.

6. Tuliko kyselyn aikana mieleen jotakin, jonka haluaisit sanoa varhaiskasvatuksen perheohjaukseen liittyen? Voit kirjoittaa ajatuksesi alla olevaan avoimeen tekstikenttään.

Vastaajan taustatiedot (Pakollinen)

7. Olen toiminut varhaiskasvatustyössä *

- Alle 1 vuoden
 1-19 vuotta
 Yli 20 vuotta

8. Työskentelen tällähetkellä *

- Kaupungin päiväkodissa
 Yksityisessä päiväkodissa
 Kaupungin perhepäivähoitajana

9. Työnimikkeeni on *

Varhaiskasvatuksen opettaja

Lastenhoitaja

Perhepäivähoitaja

Jokin muu, mikä?

Hyvä varhaiskasvatuksen työntekijä!

Olen Milla Selkäinaho, ja opiskelen sosionomiksi Centria-ammattikorkeakoulussa. Opinnoissani suuntaudun varhaiskasvatukseen. Teen parhaillaan opinnäytetyötä, jonka aiheena on varhaiskasvatuksen perheohjaus Nivalassa.

Varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvaan kuuluu perheiden ohjaus- ja neuvontatyön ja muiden työtehtävien lisäksi varhaiskasvatuksen työntekijöiden eli Teidän tukeminen työssänne erilaisin keinoin. Varhaiskasvatuksen perheohjaus aloitettiin kokeiluna toimintakaudella 2019-2020 ja sen jatko riippuu tarpeista ja resursseista. Kerään kyselylomakkeen avulla Teidän käsityksiänne, toiveitanne ja mahdollisia kehitysideoitanne aiheeseen liittyen, jotta tästä uudesta palvelumuodosta voitaisiin kehittää juuri Teidän ja asiakasperheidenne tarpeiden mukainen kokonaisuus.

Linkki kyselyyn löytyy tämän viestin lopusta. Kysely on tarkoitettu Nivalassa työskentelevien varhaiskasvatuksen työntekijöiden täytettäväksi. Kysely on auki ajalla 3.-14.2.2020. Kyselyyn vastaamiseen kuluu noin 5-10 minuuttia.

Teitä ei voida tunnistaa vastauksistanne. Aineistoa käytetään ainoastaan tätä tutkimusta varten ja se hävitetään asianmukaisella tavalla opinnäytetyön valmistuttua. Opinnäytetyö julkaistaan Theseus-verkkokirjastoon vuoden 2020 aikana.

Mikäli Teillä herää kysyttävää tutkimukseen liittyen, voitte ottaa yhteyttä minuun puhelimitse tai sähköpostilla.
Puhelinnumero: +358XXXXXXXXX
Sähköpostiosoite: xxxx@centria.fi

Linkki kyselyyn:

[Kysely varhaiskasvatuksen perheohjauksesta](#)

Etukäteen kiittäen,
Milla Selkäinaho

